STUDIĬ ȘI DOCUMENTE

CU PRIVIRE LA

ISTORIA ROMÎNILOR

SCRISORÌ ȘI ALTE ACTE
PRIVITOARE LA UNIREA PRINCIPATELOR
TIPĂRITE ÎN AMINTIREA SEMI-CENTENARIULUĬ DIN 1909

DE

N. IORGA
Profesor la Universitatea din Bucureștĭ

VOL. XVIII

BUCUREȘTĬ
Atelierele grafice SOCEC & Comp., Societate anonimă
1910

SCRISORĬ ŞI ALTE ACTE PRIVITOARE LA UNIREA PRINCIPATELOR.

27488.— Vol. XVIII

I.

Scrisorile călugăruluĭ Vîrnav către V. Mălinescu.

Corespondența călugăruluĭ Vîrnav de la mănăstirea Neamțuluĭ cu Vasile Mălinescu, în aniĭ luptelor pentru Unire, are un deosebit interes, prin caracterul cu totul privat al scrisorilor, prin desăvîrșita sinceritate, într'un entusiasm adesea naiv, a clericuluĭ, prin notele de viață rurală — ca dureroasa scenă a delegaților pentru alegerea deputatuluĭ țeran pe carĭ-ĭ insultă și arestează administratorul, noul ispravnic, totușĭ unionist, pentru marele păcat ce aŭ făcut adunîndu-se în curtea subalternuluĭ săŭ, privighitorul.

Vîrnav era fratele doctoruluĭ Vîrnav, care a scris o tesă latină despre frigurile în Moldova. La 1847-8 se aflaŭ la Paris mulțĭ studențĭ romînĭ, și moldovenĭ și muntenĭ, — printre aceștia din urmă prigonițĭ politicĭ, exilațĭ după căderea revoluțieĭ din 1848. Cum amintește călugărul în scrisoarea luĭ din 31 Decembre 1857, între aceștĭ tinerĭ romînĭ din cele două țerĭ, însuflețițĭ de același ideal, se făcu o „fusiune", o „Unire". Societatea avea ca scop, pe lîngă întreținerea legăturilor între Romînĭ fără deosebire de provincie, aducerea la studiĭ a tinerilor săracĭ — Nicolae Ionescu fu bursierul acestor studențĭ — și alcătuirea uneĭ bibliotecĭ romăneștĭ; membriĭ eĭ îșĭ luaseră îndatorirea de a părăsi vorbirea de modă a limbiĭ francese pentru a întrebuința între eĭ numaĭ limba romănească [1], chiar și după întoarcerea în țară. President și casier, tot odată, era dr. Vîrnav: el lua de la orĭce „Romîn, bărbat saŭ femeie, aflător în Paris și subscris în catalogul Biblioteceĭ" cotisațiĭ după voia fiecăruia, care se puteaŭ ridica pentru uniĭ la 6 leĭ pe lună și maĭ mult [2]. La el acasă, în Place Sorbonne, 3, se țineaŭ Adunările în fiecare Sîmbătă seara: se cetia din istoria Romînilor. Membriĭ se strîngeaŭ une orĭ și la banchete, în același local al „Biblioteceĭ

[1] *Floarea Darurilor*, II, p. 343.
[2] *Ibid.*

Romîne", plătind cotisaţiĭ cam în sumă de 3 leĭ pentru acest ospăţ frăţesc[1].

Clericul Vîrnav se găsia şi el printre dînşiĭ, ca şi fratele luĭ M. Kogălniceanu, Alexandru. Întors în ţară, arhidiacon la Neamţ, el îşĭ păstră sentimentele din aceştĭ anĭ de întăie tinereţă. Îl găsim iscălit alăturea de Botuşăneanul Marchian Ierapoleos, egumen de Coşula, cu arhiereul titular Chesarie Sinadon, cu Ghenadie Şendrea şi alţĭ clericĭ, printre represintanţiĭ favorabilĭ Uniriĭ aĭ Bisericiĭ Moldoveĭ[2].

Vasile Mălinescu fusese unul din autoriĭ încercăriĭ revoluţionare din Iaşĭ la 1848[3]. După studiĭ făcute la Paris, întrâ în oastea turcească, ajungînd la gradul de maior, şef de escadron de cavalerie. O părăsi încă în timpul războiuluĭ Crimeiĭ, la 1855, cum se vede din actul ce urmează:

Silistrie, le 22 novembre 1855.

La Firik-Pacha, président du Conseil et commandant par intérim l'armée impériale du Danube.

À Monsieur Malinesco, chef d'escadron d'État-major à la même armée,

à Jassy.

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous adresser ci-joint copie de la lettre ministérielle du 18 Rabbylewel courant, par laquelle l'on m'annonce que la démission que vous avez demandée vous est accordée.

Veuillez, je vous prie, Monsieur, [croire] à la peine que j'éprouve de ne pouvoir plus vous compter au nombre des braves officiers de notre armée, parmi laquelle vous avez laissé un agréable souvenir.

Agréez, je vous prie, Monsieur, l'assurance de ma haute considération.

Chukry.

Ca fost ofiţer el putea înţelege maĭ bine decît orĭcare frumuseţa atitudiniĭ căpitanuluĭ de artilerie Filipescu, care nu voi să se supuie porunciĭ Ruşilor de a-ĭ întovărăşi cu oameniĭ săĭ şi fu dus de dînşiĭ ca pedeapsă într'un depărtat exil: la întoarcerea

[1] *Ibid.*, pp. 327-8. Cf. *Steaua Dunăriĭ,* pp. 155—6.
[2] Sturdza, *Acte şi documente,* IV, p. 499.
[3] *Ibid.*, p. 326.

acestuĭ om de demnitate şi hotărîre, Grigore-Vodă Ghica-l făcu maior, şi i se dădu un banchet, la care vorbi şi Mălinescu[1]; scrisorile noastre arată alipirea călugăruluĭ Vîrnav la această manifestaţie naţională.

Mălinescu era pe atuncĭ, în vara anuluĭ 1856, împreună cu Kogălniceanu şi cu alt prieten din Paris, N. Ionescu, unul din redactoriĭ oficiosuluĭ unioniştilor, „Steaua Dunăriĭ"[2]. El făcea parte şi din comitetul electoral pentru oraşul şi Ţinutul Iaşuluĭ[3]. Fu ales deputat aicĭ, în Septembre 1857[4]. El vorbi în Divanul ad-hoc împotriva hatîruluĭ şi pentru egalitatea 'nnaintea legiĭ[5]. Fu raportor la noile legĭ constituţionale în sens progresist[6].

Vecinĭ de moşie, căcĭ Vîrnăveştiĭ eraŭ aşezaţĭ la Hilişăŭ şi Mălinescu avea în grija sa averĭ rurale în acelaşĭ Ţinut al Dorohoiuluĭ, vechiĭ tovarăşĭ de credinţĭ din Paris purtaŭ o corespondenţă deasă. Din ea aŭ rămas numaĭ o parte din scrisorile luĭ Vîrnav care urmează aicĭ:

I.

Frate Vasile,

Mult şi din tot sufletul m'am bucurat de buna venire a Romînuluĭ martir pentru Patrie. Decĭ îmĭ triimet şi eŭ obolul mieŭ de recunoştinţă: harmasarul cel tigrat („Leopard" cu numele), triimet şi frîul, iar, de socoţĭ că maĭ potrivit ar fi să se triimată cu alt soiŭ de frîŭ saŭ cu vre un căpăstru frumos, apoĭ am încredinţat banĭ în mîna luĭ Costachi, cu cariĭ să cumperĭ îndată, cum îĭ vrea şi găsi de cuviinţă. Triimet şi o hîrtie către Filipescu: de o veĭ găsi bună, dă; iar, de nu, te împuternicez să compuĭ alta cu Ionescu pe hîrtia alăturată, ce am iscălit-o în alb. Am orînduit pe Alecsa ca să-l spele maĭ întăiŭ cu cîteva sopoane, şi el să-şĭ puie cămaşa curată de fuior, chimirul roşu şi căciula ţurcănească, mergînd ca să i-l ducă cînd şi cum îĭ veĭ porunci tu. Triimet hîrtia împărţeliĭ şi hărţile moşieĭ, ca să le vezĭ şi tu, etc.

[1] Sturdza, *l. c.*, p. 500.
[2] *Ibid.*, p. 839, nº 691.
[3] *Ibid.*, p. 86.
[4] *Ibid.*, V, pp. 611, 721.
[5] *Ibid.*, VI[1], pp. 131-4.
[6] *Ibid.*, pp. 173-4, 179-80, 287, 302.

Amice, grija mea este că, fiindcă-ĭ calul stărchit *(sic)* de trup, poate că nu-l va păstra, ci-l va vinde. Apoĭ, în asemene cas, exprimă-ĭ din partea mea că aş avea dorinţă, din baniĭ aceia să-şĭ cumpere o sabie saŭ o altă armă de suvenir. Îmĭ pare răŭ că nu-s ferice să fiŭ şi eŭ la banchet, ca să-ĭ port un toast de apă, fiindcă nu beaŭ vin. Căcĭ ca apa cea lină a fost liniştit cînd fără nicĭ să scoată spada a biruit pe ceĭ ce o scosese şi grozav se înnarmase; la care arme, păn' şi tunurĭ, Romînul patriot se uita ca la nişte surcele.

Al tăŭ acelaşĭ *S. V.*

Dacă veĭ pune scrisoarea către Filipescu în copertă, apoĭ să-l puĭ după rangul vechiŭ. Scrie-mĭ şi cum îl chiamă.

24 Maiŭ 1856. *Hilişăŭ.*

II.

Vivat Unirea!

Amice,

Ion Docan şi M. Kogălniceanu s'aŭ ales. Locuitoriĭ satuluĭ mieŭ şi pe aceĭ a' doftoruluĭ i-am adunat pe Piaţa Uniriĭ cu soţiile lor şi cu toţĭ copilaşiĭ lor, pănă şi aceĭ din faşă, de unde aŭ pornit cu cea maĭ mare pompă, cu capetele goale, la biserică, în sunetele clopotelor şi în clocoteala toacelor, întocmaĭ ca în ziua Învieriĭ, strigînd: *Vivat Unirea, că a reînviat naţia romînă!*, acompaniat de trăsnetele puştilor şi a' carabinelor. În biserică, la începutul rugăciuniĭ ca şi la sfîrşit, s'a zis de către preot cu faţa la popor cîte de treĭ orĭ sfînta ectenie: „Şi pentru Unirea tutulor Domnuluĭ să ne rugăm“, şi la fiecare dată preotul făcea semnul cruciĭ asupra noroduluĭ, ţiind o cruce în acea mînă, iar poporul zicea din toată inima: „Doamne miluieşte“, încît nu se maĭ auzia voacea cîntăreţilor. Pe urmă, iarăşĭ in răsunet de toac'-armo-clopote ieşind, aŭ venit pe Piaţa Uniriĭ: aci s'aŭ cetit înnaintea tutulor toate oficialele publicaţiĭ atingătoare de alegerĭ şi, după o convorbire asupra Uniriĭ, la care s'aŭ declarat cu toţiĭ în

favoarea eĭ, aŭ ales prin ridicarea mînilor pe doĭ delegaţĭ, cariĭ aŭ şi fost astăzĭ la Dorohoiŭ, la privighitorĭ, pentru alegerea de al doile grad, şi s'aŭ ales doĭ delegaţĭ de ocol: unul din Broscăuţĭ, numit I. Popuşoiŭ, renumit în contra abuselor luĭ T. Ghica, pe cînd era posesor la Broscăuţĭ, şi al doile delegat din Văculeştiĭ-luĭ-Mavrocordat.

La această alegere s'a întîmplat o scenă extraordinară: Pe cînd staŭ aceĭ 54 delegaţĭ aĭ ocoluluĭ Coşuleĭ în ograda privighitoruluĭ de ocol Dim. Binescu, unde oameniĭ se sfătuiaŭ în cea maĭ mare linişte, de-odată şi fără veste soseşte administratorul Vasiliu cu trăsura sa. Ieşind din ograda sameşuluĭ Ma. Mavrodin, s'a oprit cu trăsura d'innaintea porţiĭ, s'a sculat în picioare, în trăsură fiind, şi a început a răcni cu grozăvie la eĭ: „Da' voĭ ce căutaţĭ aice? Cine v'a adunat aice?“. Unul din delegaţı, de la moşia Buhaiu, i-a răspuns, şi cu toată buna cuviinţă: „Poruncile dumilorvoastre ne-aŭ adunat, cîte doĭ din fiecare sat, la alegere“. Atuncĭ administratorul, fără nicĭo causă, a început cu o turbată urgie a-ĭ sudui în tot felul şi zicîndu-li: „Talharilor, cum de cutezaţĭ a răspunde aşa înnaintea mea? Măĭ privighitor, ieşĭ afară din casă! Ce fel de blăstămat eştĭ tu, de cutează ţeraniĭ să-mĭ răspunde aşa fel în ograda [ta]? Te daŭ afară din slujbă, măgarule! Las' că v'oiŭ învăţa eŭ, ţeranilor neascultătorĭ şi mojicĭ, etc., etc. Saĭ, jandarme, şi iea pe tălharul acela de ţeran şi-l pune în butucul cel mare, la gros. Vedeţĭ, măĭ ţeranĭ, cum un blăstămat nesupus v'a cufurit (termin oficial) toată turma? Auzit-aĭ, ticălosule de privighitor, să fiĭ cu toată asprimea, şi orĭcine va cuteza să se împotrivească *poruncilor Ocîrmuiriĭ,* să-l legĭ cot la cot şi să mi-l aducĭ la isprăvnicie, unde va fi aspru certat!“. Administratorul s'a dus, fără să li zică să se ducă din ograda privighitoruluĭ, unde-ĭ părea atîta de curios de ce sînt locuitoriĭ *acolo* adunaţĭ; pe delegat l-aŭ arestuit fără cea maĭ mică vină, ca pe un miel, şi toţĭ ceialalţĭ aŭ fost încremenit de spaimă şi de mirare, cum de, în loc să-ĭ lese slobozĭ a se alege, după ce el însuşĭ îı chiamă, el încă îĭ pune în

butuc şi-ĭ toarnă în gros! „Apoĭ asta-ĭ alegere, oamenĭ bunĭ“, zise eĭ, zimbind cu amar.

În urmă, locuitoriĭ n'aŭ maĭ zis nimică şi îndată aŭ ales, fără cuvînt măcar, pe aceĭ doĭ propuşĭ numaĭ de alţĭ cîţĭva dintre eĭ, şi s'aŭ împrăştiat făcîndu-şĭ cruce şi zicînd unul cătră altul: „Asta-ĭ Unirea, măĭ Romînĭ!“. Administratorul se zice că-ĭ *unist (sic).*

Cu toate aceste, salutare şi Unire, chiar cînd!

Lunĭ, 2 Septemvre 1857. *S. V.*

III.

Vivat Unirea!

Amice!

De teamă ca nu cumva să fi uitat a-ţĭ scrie în răvaşul ce ţi-am trimes în zilele trecute despre finala ţeremonieĭ ce s'aŭ făcut în sat la mine la alegerea locuitorilor, te înştiinţez că... că... că...? Ce...? Oare ca ce... Iacă: aŭ finit cu hora Unirii şi Corăbiasca Dunăriĭ şi Măriĭ Negre, într'o clocoteală detunătoare de arme şi urărĭ de *Vivat Unirea!* În deseară a fost şi o briliantă iluminaţie, ca simbol de victoria luminiĭ asupra întunereculuĭ. La Dorohoiŭ asemene aŭ jucat Hora Uniriĭ boieriĭ împreună cu ţeraniĭ pe mijlocul stradelor zile şi nopţĭ. Dea Domnul ca aceiaşĭ egalitate să fie şi în Constituţie ca în danţ!

Cînd eram la Iaşĭ, ţie ţi-a fost venit înştiinţare că pe aice în lipsa mea umbla să-mĭ puie secfestru pentru 31 galbenĭ progon *(sic)* şi cheltuială de revisor la comisia cea de pe urmă, etc.

9 Septemvre 1857. *S. V.*

Rogu-te să scriĭ luĭ Nec. Ionescu că eŭ încă nu mi-am priimit pandicla *(sic)*, de şi am plătit tot ornicaruluĭ.

IV.

Vivat Unirea!

Amice,

Te felicitez din toată inima şi din tot sufletul de rangul de deputat al Uniriĭ în care te-aŭ numit, şi care este

treapta cea maĭ înnaltă şi postul cel maĭ de căpetenie pentru cel ce a fost totdeauna gata a se sacrifica în totul pentru a sa patrie. Priimeşte, Romîne, laurea cea atît de mult meritată, fiind cu toţiĭ pătrunşĭ de încredinţare că Patria romînă tot este recunoscătoare fiilor săĭ. Vivat Unirea!

De asemenea nedescriptibilă bucurie am şi pentru numirea confraţilor noştri de principiĭ din Valahia...

Ne maĭ înştiinţează cîte ceva politic şi pe cînd socoţĭ că se vor întruni Camerele amîndouă într'una. Cereţĭ grabnic reforma recrutaţieĭ şi la sorţĭ, căcĭ în multe locurĭ se fac zădarnice morţĭ de oamenĭ.

La toţĭ salutare şi unire.

21 Octomvre 1857. *S. Varnav.*

V.

Vivat Unirea!

Frate Vasilie,

Venit-am, început-am şi fini-voiŭ, numaĭ pentru Patria Romînă, sprijinindu-mă şi de acum ca totdeauna pe această sacră devisă:

Unirea, Moralul, Dreptate
Să aibă Romînul în fapte!

Zic: ca totdeauna, căcĭ adu-ţĭ aminte că cea întăiŭ fusiune chiar, şi Unire, în Paris s'a făcut maĭ întăiŭ. Astăzĭ, 31 Dechemvre, anul Uniriĭ 1857, în sfînta mănăstire Neamţul, la picioarele monumentuluĭ Sfîntuluĭ nostru Ştefan-cel-Mare.

Salutare şi frăţie. *S. Vîrnav, birnicul.*

Doresc ca şi Gr. Cuz[a], Chinezu şi Brătianu saŭ Adrianu Munteanul să iscălească în danie. Înţelege-te, fără cea maĭ mică zăbavă, cu d. Place despre deplina siguranţie a danieĭ, a' căreia acte două ţi le aduce înfăţoşătorul.

S. V. Monah.

VI.

Vivat Unirea!

Amice,

Adu-ţĭ aminte că, însuşĭ la timpurile cele maĭ desesperante, gratularea de „Vivat Unirea“ din frontispiciul epistolelor noastre n'a lipsit niciodată şi care era pentru noĭ un fel de „Hristos a înviat“, pînă la atîta eram de pătrunşĭ în inimile noastre de credinţă că *va fi*. Acum că-ĭ şi împlinită, *consummatum est*, dăm laude Pronieĭ, înzeauîndu-ne cu tot curajul, păn' şi la abnegaţie, spre a eĭ puternică şi veşnică apărare. Pentru stindardele cele două marĭ tricolore şi cu care am maĭ serbat Unirea în Capitala Ţinutuluĭ Dorohoiŭ încă la 1847, am lăsat cuvînt frateluĭ tăŭ, căruia îĭ triimet frăţeştile îmbrăţoşărĭ, am lăsat, zic, la ţară şi nişte basmale foarte lungĭ de hasă albă, pe care cosîndu-le către pînza stindardelor, să se în semneze următoarele versurĭ. Pe unul:

Unire, Frăţie, Dreptate
Să aibă Romînul în fapte!

Iar pe altul:

Viaţa, averea, onorul
Patrieĭ prosternă Romînul.

[Cere pentru elevĭ „cărţĭ francese, orĭcare, însă potrivit posiţieĭ mele“, dialogurĭ, dicţionare, „vr'o două pachete de broşure asupra Biblioteceĭ Romîne, tipărite la Paris, Biblia manuală francesă, Ceaslovul grecesc.]

Înştiinţează-mĭ şi cîte ceva politic, maĭ cu seamă detailurĭ lămurite asupra alegeriĭ Domnitoruluĭ, atît aicĭ, cît şi în Valahia, conduita Panuluĭ şi cine a contribuit maĭ mult? Este speranţă a se încorona rege a Uniriĭ? Şi de este vre o foaie saŭ broşură însemnată a proaspetelor evenimente.

Îndeplinit-aĭ formalităţile danieĭ, şi de aŭ iscălit şi Brătianu, Golescu sau Roseti C., poetul?

În afară de aceste scrisorĭ, Vîrnav scrie către N. Ionescu, profesor la Academie, la 18 Septembre 1856:

Veniţĭ, aice la Mălinĭ, măcar pe o zi, două, de vă maĭ răcoriţĭ glorioasa şi victorioasa luptă ce aţĭ avut.

În legătură cu alegerile din Septembre 1857 culeg din hîrtiile luĭ Mălinescu această înştiinţare tipărită:

Onorabililor alegătorĭ a Capitaleĭ,

Mişcările pregătitoare alegerilor la Divanul obştesc fiind de fire a împiedeca libera expresie a voturilor, hotărîndu-mă a mă retrage de la asemene alegerĭ, socotesc de a mea datorie de a vă încunoştiinţa despre aceasta şi a vă mulţămi pentru încrederea ce aţĭ binevoit a-mĭ arăta.

Alexandru C. Sturdza.

Iaşĭ, 1 Septemvrie 1857.

II.

Un Memoriu împotriva luĭ Mihaĭ-Vodă Sturdza.

În hîrtiile luĭ V. Mălinescu se păstrează acest act din 1857 care cuprinde în seama luĭ Mihaĭ Sturdza, pretendent la Domnia moldovenească pe care o avuse[1], o sumă de învinuirĭ pe care nu le afiăm aiurea:

Toată Moldova, afară de cîteva partide, fără de vr'o importanță, de persoane bine cunoscute în țară după a lor rele trecute, văzînd abandonată chestia Unirii Principatelor de către Conferința Parisuluĭ, a se ocupa de a li se da separate guvernurĭ, aŭ crezut de important a se adresà la Sublima Poartă şi în sfîrşit de a-ĭ supune nouă cererĭ. Obiectul acestor cererĭ n'a fost altul decît a da de o parte mulțimea nevrednicilor pretendatorĭ ce aspiră la gospodariat şi de a nu avea pe alțiĭ în momentul elecțiilor decît un candidat serios după dignitatea caracteruluĭ săŭ, capacitățile sale, şi de la care țara să poată a spera o adevărată generație. Iar maĭ întăiŭ de toate a se mîntui de Căimăcămia actuală, cerînd [şters: un alt Guvern nepărtenitor], pe temeiul releĭ administrațiĭ ce îngreuia țara, un alt Guvern, nepărtenitor, şi totodată ca să şi împiedece corupțiile a feluriților pretendatorĭ.

[1] Pentru primirea „Măriei Sale luĭ Vodă" la Galațĭ, cu ofițerĭ cari-ĭ sărută mînă, pentru cea din Iaşĭ, cu Te Deum în paraclisul luĭ Roznovanu şi plăieşĭ de onoare la poartă, v. corespondențele şi cronica din *Steaua Dunăriĭ*.

Dar miniştriĭ turcĭ, saŭ, pentru a zice mai bine, Marele-Vizir, din punctul săŭ de vedere judecînd, n'aŭ dat păn' astăzĭ nicĭun resultat la aceste cererĭ; poate că-ĭ vine la socoteală ca soarta nenorociţilor din aceste ţerĭ să devie din zi în zi maĭ tristă? În faptă, speculaţiile cele marĭ şi averile cele colosale nu se fac decît la nevoile popoarelor şi miseria slabilor. Cîţĭ comisarĭ săracĭ, Turcĭ şi Ruşĭ, viind în Moldova de la 1833 păn' la 1848, ca să examineze faptele Ocîrmuiriĭ Gospodaruluĭ, nu s'aŭ întors în ţerile lor plinĭ de banĭ? Oare Gospodarul Moldavieĭ, Înnălţimea Sa Mihail Grigorie Sturdza Voevod, în administraţia sa de 15 anĭ, n'a sfeterisit casele publice în folosul luĭ, ca astăzĭ să fie milionar? El a ştiut foarte bine a specula sîngele şi sudoarea nenorociţilor Moldovenĭ! Şi maĭ vine încă a concura la ruinarea Moldoveĭ!

Astăzĭ maĭ doreşte Înnălţimea Sa să maĭ domnească încă, în timpurile aceste nenorocite, şi în glasurile durerilor ţeriĭ să maĭ stoarcă picătura cea de pe urmă, precum a maĭ domnit şi s'a îmbogăţit şi a maĭ stors timp de 15 anĭ. Şi, ca să ajungă la acest resultat, a depus 500.000 galbenĭ la Constantinopol[1], de bacşiş miniştrilor turcĭ saŭ, maĭ bine a zice, ca să maĭ ieie în posesie şi în robie pe biata Moldova pe cîţĭva anĭ încă.

Poate gîndeşte Înnălţimea Sa a nu-ĭ fi de ajuns trecuta administraţie? Însă nu trebuie să uite că, cînd aluat frîiele ţeriĭ în mînile sale, Înnălţimea Sa nu avea decît un venit anual păn' la 5.000 galbenĭ şi pe lîngă aceasta o datorie de 80.000 galbenĭ, ce l-aŭ costat bacşişurile Domnieĭ, şi astăzĭ posedează Înnălţimea Sa 4.000.000 galbenĭ, avere în moşiĭ în Moldova, Bucovina şi Basarabia, şi 4.000.000 galbenĭ banĭ în naht, peste tot 8.000.000 galbenĭ, iar, în cursul ţeriĭ, 296.000.000 leĭ.

Aşa dar, dacă Înnălţimea Sa nu este îndestulat, ţara nicĭ atîta cu Înnălţimea Sa, pentru că îşĭ aduce aminte şi întreabă pe Înnălţimea Sa ca să-ĭ răspundă cine a fost

[1] Asupra presenţeĭ luĭ acolo v. notiţa din *Calendarul „Neamu'uĭ Românesc“* pe 1910.

acela care, prin răposațiĭ Plitos și Tomagichi, spre meprisul moraluluĭ și a' legilor, a vîndut decreturĭ de boierĭĭ? Cine a fost acela care, pentru ca să întărească nelegiuite hotărîrĭ, a luat mită, precum de la Spătar Mihail Cantacuzin 6.000 galbenĭ, de la episcopul de Roman 10.000 galbenĭ, de la arhimandritul de Popăuțĭ 15.000 și de la o mulțime alțĭ de împricinațĭ, nelăsînd ocasia, de unde numaĭ i-a fost cu putință, a nu se folosi pentru întărirea anaforalelor, jăfuind din atributul acesta 200.000.000 în curs de 15 anĭ? Cine a fost acela care a vîndut din posturile publice, de la Ministere și păn' la cea de pe urmă funcție, precum răposatul Lățescu Hătmănia cu 6.000 galbenĭ, răposatul Logofăt Ministeria din Lăuntru cu 8.000 galbenĭ, isprăvniciile cîte cu 1.000 galbenĭ, și alte multe, formîndu-ĭ și acest atribut în timp de 15 anĭ un jaf de 150.000 galbenĭ și maĭ bine? Cine a fost acela ce-a luat de la Alexi Emanuil, Lupu Balș și Alecsandri mită moșia Folteștiĭ pentru 50.000 galbenĭ, ca să li deie în antrepriză reparația Curțiĭ Arse, și care apoĭ, după ce a ajuns această urmare la auzul Curțiĭ de S.-Petersburg, a dat înnapoĭ moșia și a luat baniĭ în numărătoare? Cine a fost acela care a dat proiectul Obșteștiĭ Adunărĭ pentru a se hotărî luarea la oaste și din nația israelită și care, ca să nu puie în lucrare această legiuire, a luat apoĭ mită de la Israelițĭ, 40.000 galbenĭ ? Cine a fost acela care a avut alcătuire cu toțĭ arhimandrițiĭ mănăstirilor grecești, ca să-ĭ dea 30.000 pe tot anul, pentru a lăsa în părăsire luarea subvențieĭ și a-ĭ protegui la nedreptele lui pricinĭ, — un jaf de 450.000 în timp de 15 anĭ ? Cine a fost acela care a făcut maĭ multe schimburĭ cu mănăstirile pămînteștĭ, luînd de zece orĭ în valorĭ maĭ marĭ proprietățĭ decît acele ce le-a dat? Cine a fost acela care, la hotărîtul moșiilor sale prin Post. Asachi și prin Logofătul Teodorașc Sturza, a rășluit moșiile bieților megieșĭ și i-a împăcat cîte c'o slujbușoară și boierĭĭ? Cine a fost acela ce-a trimes din odaie în odaie pe la Armenĭ pe răposatul Logofăt T. Sturza de a-ĭ aduna fără plată cîte zece păn' la cinsprezece capete vită de fiecare tamaz-

lîc, cu care chip a adunat la 400 capete vite? Cine a fost acela care, ca să numească pe episcopul de Roman, Meletie, Mitropolit, i-a luat 50.000 galbenĭ și pe Veniamin Roset, episcop de Roman, i-a luat 30.000 galbenĭ şi în sfîrşit de toate posturile spirituale şi de toate egumeniile, de la 5.000 galbenĭ păn' la 1.000, de cea maĭ săracă mănăstire, — formîndu-ĭ și onaful *(sic)* acesta în timpul de 15 anĭ un capital de 200.000 galbenĭ şi maĭ bine? Cine a fost acela ce în tot anul trăgea exportaţia în folosul săŭ, un venit de 55.000 galbenĭ pe an, — în 15 anĭ: 825.000 ? Cine a fost acela ce, în tot anul, prin vistiernicii săĭ, lua Casa reserveĭ, de 60.000 galbenĭ şi maĭ bine pe an, — în 15 anĭ 900.000 galbenĭ ? Cine a fost acela care în timp de 10 anĭ a avut vămile ţeriĭ și poştele pe mîna luĭ Nicolaĭ Prevelenghi, şi de la care trăgea un beneficiu pe tot anul de 40.000 galbenĭ, în 10 anĭ 400.000 galbenĭ? Şi, în sfîrşit, cine a fost acela a' căruia spiritul răpitor s'a înjosit păn' la atîta, încît, cu ocasia veniriĭ luĭ Sultan Mahmud la Şumla, supt nume de cheltuielĭ a' drumuluĭ Înnălţimiĭ Sale, de a merge din Iaşĭ păn'acolo, spre întîmpinarea Împăratuluĭ, a trebuit să jăfuiască pentru un timp de un an pe toţĭ funcţionariĭ ţeriĭ cu o zeciuială la sută din totalul lefiĭ lor, aşa încît şi cel maĭ ticălos amploiat ce slujeşte pentru 20 galbenĭ pe an, a trebuit să puie şi el în averea luĭ Mihail Grigoriu Sturza Voevod doĭ galbenĭ? O, cite blestemurĭ, cîte rele cuvîntărĭ n'a priimit jacaşul de la goalele *(sic)* şi flămînziĭ copiĭ a' acestor nenorociţĭ amploiaţĭ, cari cu aceĭ doĭ galbenĭ îşĭ clădiaŭ un stînjăn de lemne supt păretele caseĭ sale, spre a-şĭ încălzi familia peste iarnă? Cu toate acestea şi hrăpirea aceasta i-a adaos în punga Domnuluĭ un capital de 30.000 galbenĭ! Şi cîte încă alte jafurĭ şi mîrşăviĭ nu s'aŭ produs de Înnălţimea Sa, pentru care ar fi foarte lungă această scriere, de a se pomeni în detail?

Aşa dar, fiindcă, după Reglementul Organic, Gospodarul este supus și răspunzător pentru faptele sale, de o potrivă ca toţĭ ceĭlanţĭ funcţionarĭ, în priivirea unor asemenea antecedente, Înnălţimea Sa Mihail Grigoriu Sturdza

Voevod, nu numaĭ că trebuie a fi considerat ca nevrednic de toată candidatura, ci încă, după cererea moraluluĭ şi a legilor, un aşa amploiat să fie, spre exemplu, supus uneĭ judecăţĭ şi condamnat a despăgubi, atît Casa ţeriĭ, precum şi pe toţĭ particulariĭ, de sumele sfeterisite şi jăfuite, cu procentul lor!

III.

Scrisorĭ din Ţinuturĭ.

A. *Bîrlad.*

Domnul mieŭ, Bîrlad, 2 Iulie [1857].

Şi pe la noĭ în tot cuprinsul Ţinutuluĭ nu maĭ puţină bucurie şi dorinţă ca în toată ţara, din toată inima vorbite cu aprindere prin toate gurile; oameniĭ maĭ de toate clasele se adună şi declară dorinţa mareluĭ scop a' Uniriĭ Prinţipatelor surorĭ Moldova şi Valahia într'un singur Stat supt un Domn străin, din dinastie cu domnitori în Europa, de origine latină, şi nimic maĭ mult. Celelalte ce aŭ a veni din aceasta, fiind de a doua clasă, pentru a face întreagă fericirea poporuluĭ romîn, vor ajunge şi acele lumină lor, fiecare în locul săŭ, din realisare maĭ întăiŭ a mareluĭ scop a' Uniriĭ, dorit de toţĭ Romîniĭ fără osebire, şi de ceĭ de prin cele maĭ depărtate părţĭ a' ţeriĭ, de neguţitorĭ, meseriaşĭ şi de chiar lăcuitoriĭ lucrătorĭ de pămînt. La noĭ s'aŭ subscris, cu o mulţime de iscăliturĭ, atît mulţămirea ce am făcut prea-înnălţatuluĭ Domn Grigore Ghica, care cu mărinimie, ca Domn şi ca părinte, depărtînd orĭce gîndire egoistă, a binevoit, ca un bun patriot, pentru binele comun a lua iniţiativa cu proposiţiile ce aŭ făcut la congresul de Paris, prin care în chipul cel maĭ drept şi potrivit a arătat interesul acesteĭ ţerĭ, spre a se putea pune pe calea fericiriĭ, în progresul naţionali-

tăților din secolul al XIX-lea, întru care, după simțul inimiĭ Romînilor în de obște, nu rămîn maĭ jos cu dorințile lor în tactul cel maĭ liniștit a' spiritelor de toate clasele, în asămănare cu interesele fiecăruĭ, din care va putea înflori fericirea întregiĭ națiĭ ce a fost în agonie de atîtea secole, folosul și jucăria străinilor, cari, după ce aŭ tras de la ele toate îndestulările, apoĭ le-aŭ și defăimat și degradat în tot felul. Prin această Unire se va pune o barieră Imperiuluĭ Otoman de spre învasiile străine, se va întări suzeranitatea sa și se va asigura pentru totdeauna liniștea Europeĭ întregĭ: un Stat creștin la Dunăre, bine organisat și bine constituit, va aduce marĭ foloase Europeĭ, mulțămită din toată inima marilor Puterĭ occidentale, care prin vărsarea scumpuluĭ lor sînge vor a ne aduce la fericire, nedînd uităriĭ pe un popor ce prin nenorocirĭ din a sa desbinare aŭ fost apăsat și zbuciumat pănă acum de viforul politiceĭ străine, — cît și osebită declarație a Uniriĭ în cuprindere ce s'aŭ publicat în coloanele stimabileĭ voastre foĭ. No.... Cîțiva indivizĭ numaĭ s'aŭ arătat de contra: și la noĭ ca oriunde cînd este a se realisa un principiu mîntuitor, însă și aceștia, cu escepție de 3—4, nu sînt vătămătorĭ, fiind niște oamenĭ cari, ocupîndu-se în liniște de trebile lor, aruncă prea puțină atenție asupra celor ce se petrec, fie acele orĭ de ce fel, și așteptînd toate de la mîna întîmplăriĭ, fără să se opuie nicĭ la una, nicĭ la alta. Iar aceĭ d'întăĭ, fiind, uniĭ de partida veche, ruginită, zis maĭ curat romănește și uniĭ de partida ciocoismuluĭ saŭ a chiverniseleĭ, se tem că, fiind țara maĭ mare, cu capacitățĭ maĭ multe și supt un Domn din dinastiile străine, eĭ nu vor maĭ putea ajunge să se îmbrace cu marĭ caftanurĭ de boierie și să capete cele maĭ însemnate dregătoriĭ, precum uniĭ din dumnealor aŭ dat destulă prubă în aniĭ 1847 și 48, la alegere de deputat la acest Ținut, o parte pentru făgăduințĭ marĭ și ferire de amenințările Guvernuluĭ în istreva *(sic)* colosalelor lor interese, trase din spinarea bieteĭ țerĭ, și o parte din vînzare numaĭ a glasurilor în două părțĭ și spionînd mișcarea cî-

torva bărbaţĭ de aice, cari ca bunĭ patrioţĭ lucraŭ pentru binele ţeriĭ; drept care aŭ luat rangurĭ şi slujbe: la de acestea sînt înfruptaţĭ dumnealor. Cu toate acestea puţine sminte se pate aduce cu masa (?) dumnealor. Unele din acestea persoane am auzit că aŭ pornit şi afară prin Ţinut, să propoveduiască blagoslovita broşură a domnuluĭ N. Istrati, aprobată şi de „Gazeta de Moldova“, supt nume de „Chestia zileĭ“. N'am văzut-o, dar, precum am auzit, n'ar fi alta decît că d. Istrati, cu înţelepciunea dum. cunoscută aicea în ţară, doreşte şi acum binele ţeriĭ sale ca totdeauna, şi maĭ cu osebire ca la 1848; pentru maĭ departe tac, lăsînd a-ĭ fi de ajuns acum combaterile naţieĭ întregĭ, prin ceĭ maĭ inteligenţĭ din ea, şi în viitor blestemul urmaşilor noştri. Sînt sigur că nu vor izbuti nimic, căcĭ nu vor găsi multe simpatiĭ asemene lor. Mulţămită Providenţeĭ şi cumpătuluĭ mieŭ că nu-s boier, măcar de şi am servit ţeriĭ cu toată acurateţa 12 anĭ în deosebite vremĭ, şi de la introducerea Reglementuluĭ încoace, ca nu cumva să pot trage asupră-mĭ prin prepusurĭ vre unul din numele arătate maĭ sus! Din clasa boierească se deosebeşte mult: în ea înflorirea naţieĭ, în ea se găseşte patriotismul, inteligenţa şi cu un cuvînt lumina celor maĭ curate ideĭ, pentru binele comun, precum se dovedeşte din două lucrurĭ [maĭ] cu samă; vorba mea este numaĭ de acel număr ce s'aŭ boierit prin hatîrurĭ şi pe banĭ. Din cari uniĭ, lăsînd meseria saŭ breasla părinţilor lor, care este cea maĭ rea nătură *(sic?)* corupţieĭ a uneĭ naţiĭ, aŭ alergat a servi pe la boieriĭ ceĭ marĭ dupe obiceiul vechiŭ a ţeriĭ; în acel obiceiŭ avia *(sic)* resultatele luĭ odată după felul de bunătate al celor bătrînĭ, iar nu precum aŭ ajuns acum. Şi alţiĭ a sluji prin canţelariile tribunalelor, numaĭ ca să fie boierĭ; acestor din urmă li s'aŭ cuvenit după Reglement, dar eĭ însă n'aŭ avut în privire şi posiţia lor materială, şi aŭ ajuns de nu se maĭ pot odihni, ca maĭ înnainte, funcţionariĭ de aceştĭ oamenĭ, ca să-ĭ puie în slujbe, iar ceĭ întăiŭ din chiar băcalĭ, precupeţĭ şi uniĭ carĭ silindu-se de aŭ

ajuns boierĭ orĭ prin ce chip, aŭ uitat de tot meseria lor, căcĭ calitate de boier nicĭ n'aŭ maĭ putut-o observa (?), şi aŭ ajuns a fi după proverbul romîn: Nicĭ cîne, nicĭ ogar. N'ar maĭ fi acum, domnul mieŭ, să maĭ întrebuinţez astfel de asprime, dar, gîndind că vremea este de a fi representată naţia romînă din Moldova, orĭ asemene oamenĭ ce or putea represinta eĭ? Pe proprietar, pe neguţător, pe lucrător[ul] de pămînt orĭ pe sine însuşĭ, care acum nu-ĭ nimic? În această privire eŭ n'am umblat a mă maĭ boieri, de şi prin ofisul de rînduirea mea în slujbă sînt însemnat cu rangul de Pitar. Însă nicĭ mă numesc, nicĭ mă iscălesc, şi nicĭ am stăruit a primi decretul: am auzit că aş avea întărita anafora din opinia fostuluĭ Domn M. Sturdza pentru rang de Sluger. Dar nicĭ am întrebat, nicĭ am cercetat unde măcar. Speranţa ni este în Dumnezeŭ, în concordie şi liniştea spiritelor noastre, care sînt convins că vor păzi cea maĭ mare tactică în alegerea unor asemene represintanţĭ aĭ naţieĭ, spre a alcătui comitetul menit de a lucra pentru noua Constituţie supt privirea comisarilor marilor Puterĭ a' Europeĭ, ce ni doresc binele şi aşteaptă numaĭ a vedea şi voinţa noastră. Iarăşĭ Dumnezeŭ să întărească să nu şovăiască uniĭ la ademenirile celor două Curţĭ împotriva lor, şi să ţinem cu toţiĭ strîns şi într'un glas Unirea şi iar Unirea surorilor Prinţipate a Romănieĭ, Moldova şi Valahia, ce sînt din o singură naţie şi de acelaşĭ sînge, supt numele eĭ din vechiŭ *Rumănia*. Sfîrşesc, domnul mieŭ, rugîndu-vă să ştiţĭ că eŭ, fiind om fără învăţătură din nenorocirea mea, nu pot pune cuvinte de un stil frumos şi împodobit: să binevoiţĭ a îndrepta greşelile mele de gramatică. Eŭ ceia ce scriŭ, scriŭ numaĭ din inima şi din acea ce sînt convins că simţesc, şi maĭ toţĭ din confraţiĭ meĭ romînĭ din aceste ţerĭ, pentru binele comun. Tot odată vă rog ca, primind abonamentul *(şters)*. Primiţĭ...

Ghiţă Ionescul.

B. *Botoşaniĭ.*

1856, Iunie 20 zile [1857].
Oraşul Botoşaniĭ.

Domnule redactor a' „Steleĭ Dunăriĭ".

Steaua dumv. întocmaĭ ca şi un soare a împrăştiat razele sale spre luminare naţieĭ şi spre deşteptare comunităţiĭ Romînilor noştri, cari din adîncul inimiĭ doresc fericire patrieĭ. Aceste raze pline de căldură şi de patriotism aŭ răzbătut în inimile fiecăruĭ patriot şi luminează astăzĭ opinia publică despre Unirea Principatelor supt un domnitor străin. Maĭ multele articole scrise de dumv. în „Stea", toate stoarse din bunele cugetărĭ a' societăţiĭ patriotice şi prin care cu o îndestulătoare libertate dovedițĭ fericirea ce poate aduce Unirea Principatelor aŭ ajuns a fi cetite şi procetite în toate clasele provinciale, încît ca pe propoveduitorul fericiriĭ patrieĭ poporul vă binecuvintează şi, cu o vie încredere în sentimentul patriotic ce păstraţĭ, nime se îndoieşte că prin a' voastre îndeletnicirĭ veţĭ fi în stare a răspinge şi a înnăduşi rătăcitele şi ruginitele ideĭ ce ar maĭ avea curagiul a se rosti în contra interesuluĭ comun, în contra unuĭ interes care asigurează fericirea noastră.

Acest interes al Uniriĭ Principatelor deie Domnul ca să fie sprijinit de Înnaltele Puterĭ, după cum şi asigurează gazetele străine; deie Domnul ca prin străluciţiĭ delegaţĭ ce cu dorinţă se aşteaptă pentru organisarea Principatelor, să ne fericim numaĭ a fi chemaţĭ cu opinia noastră în casul Uniriĭ, şi atunce negreşit că Unirea Principatelor va răsuna în glasul obştieĭ, Unirea Principatelor se va striga de la ţeranul plugar, şi din treaptă şi treaptă glasul Uniriĭ din toate inimile patriotice va răsuna în toate unghiurile ţeriĭ. Atunce lesne se vor ruşina mohorîtele şi antinaţionalele ideĭ a' celor răĭ-cugetătorĭ în contra Uniriĭ, şi numaĭ atunce vom fi în stare a însemna pe aceia ce astăzĭ într' ascuns lucrează pentru interesul în parte, fără a se gîndi la acel comun.

Iertaţi-mă însă, domnule redactor, a critică după ideia

mea instrucţiile ce pănă acum s'aŭ executat pentru dobîndirea opinieĭ publice în casul Uniriĭ, şi vă rog nu vă coborîţĭ a mă întreba dacă studiile mele sînt de ajuns a mă face vrednic unor aşa judecăţĭ. Căcĭ singur de pe loc vă mărturisesc că numaĭ din simţirile patriotice şi din experienţele dobîndite în ţara mea, informat încă maĭ mult din ideile poporuluĭ provincial, îmĭ ieaŭ curagiul a însemna oareşcare observaţiĭ ţintitoare către binele Patrieĭ. Eŭ văd că dv., împreună cu ceĭ maĭ fruntaşĭ patrioţĭ, aţĭ deschis un banchet în mijlocul Ieşuluĭ şi aţĭ îndemnat pe marĭ şi micĭ a se rosti în opinia lor. Întru aceasta găsesc o greşeală şi vreŭ a o dovedi în aceste cuvinte. Binevoiţĭ a lua aminte că cele maĭ multe, curate şi nevinovate cugetărĭ staŭ în simplicitatea duhurilor de pe afară, care de departe mult maĭ cu pătrundere privesc la greşelile ce în maĭ multe timpurĭ s'aŭ făcut în societăţile din Capitalie. Aceştia cu îndoită înlesnire pot înjgheba mulţimea glasurilor şi cu mult maĭ puţină discordie se pot rosti hotărîtorĭ în interesul comun al Patrieĭ, căcĭ fiecare în treapta luĭ, simţind greutatea trecutuluĭ şi judecînd în linişte măsurile ce ar putea îndrepta viitorul, negreşit că maĭ lesne pot face un glas comun, un singur glas patriotic, care din adîncurile inimiĭ să strige suferinţile lor şi să cheme o epocă de fericire. Eŭ zic, după ideia mea, că, dacă cîţĭva din dumneavoastră aceĭ cu opinie în popor, v'aţĭ fi jărtfit o mică primblare prin societăţile provinciale, de pe loc, fără nicĭo piedecă aţĭ fi adunat nenumărate glasurĭ, toate într'un cuvînt rostitoare că Unirea Principatelor este singurul mijloc de a ni închizeşlui dorita fericire de a ne face un Stat cu driturĭ puternice, care pe încetul să ne poată pune în fala strămoşilor noştri romînĭ. Eŭ nu vreaŭ a zice că Ieşul nu are mulţĭ şi foarte mulţĭ bărbaţĭ cari fără de hotărîre doresc fericirea ţeriĭ, dar ceia ce vreaŭ a lămuri este că tot acolo sînt adăpostite maĭ multe naţiĭ, acolo mulţĭ din Romîniĭ noştri se găsesc schimbaţĭ după vreme şi împrejurărĭ, şi tot acolo intrigile lăturaşe... îşĭ aŭ înrîurirea lor către mul-

tele duhurĭ ce protimisesc interesul în parte. Mulţĭ din boierii noştri, deprinşĭ a fi căpeteniile ţeriĭ, deprinşĭ a nădăjdui tronul prin picarea (îndreptat: şi a se bucura la căderea) Domnilor din vreme în vreme, li place negreşit a ne ţinea tot în aceiaşĭ regulă, pentru ca toţĭ să slugărim pe uniĭ, şi supt aceste ideĭ *şi visurĭ* (adaus), de şi epoca nu le poate ajuta spre îndeplinire [şters: unor aşa visurĭ], în vreme cînd puternicele Staturĭ a' Evropeĭ ţintesc la fericirea noastră, dar totuşĭ se măgulesc a crede că, intrigînd opiniile de Unire şi Neunire, ar putea să facă o rea recomandaţie bieţilor Romînĭ, cari cu atîta însetare doresc fericita Unire. De aceia zic că banchetul dumneavoastră, domnule redactor, a aţîţat duhurile cele rele şi a lăsat vreme de a se împrăştia intrigile în defavorul Uniriĭ, încît astăzĭ vedem o partidă de stăpînĭ şi slugĭ, toţĭ cu scopurĭ ascunse lucrînd, şi [de aicĭ schimbat] maĭ mult pe ascuns decît în ivală, contra Uniriĭ, trădîndu-ne chiar la străinĭ ca răsvrătitorĭ, în vreme cînd nu jignim niciŏ Putere şi cînd nicĭ cugetăm a ne desbina de suzeranitatea Porţiĭ, care este pentru noĭ o chizeşluire de existenţă politică. Nu ştim însă dacă aceştia nu se vor ruşina pănă în sfîrşit, şi pentru aceasta ar trebui maĭ multe silinţĭ ca prin înmulţire glasurilor de bine voitoare să se poată înnăduşi pe acele ce cugetă numaı la tronurĭ, la Ministeriĭ şi înnălţarea celor ce i-aŭ ridicat [fusese: întărirea pretenţiilor]. Eŭ vă pociŭ încredinţa că pe aice în tot locul răsună glasul Uniriĭ şi în toate clasele fără reservă se doreşte Unirea Principatelor [şters: supt un Domnitor străin]: fiecare se sileşte a dovedi prin felurĭ de pilde că Unirea este singur mijloc de fericire, Unirea ni poate asigura o tărie vrednică de a ne aduce la un viitor din cele pierdute a' strămoşilor noştri; numaĭ Unirea şi un Domnitor străin ar putea scoate gărgăuniĭ multora ce se aţin la slujbe fără de merite, acelor ce necontenit viseazā Ministeriile. Unirea ar putea face pe neguţătorĭ sigurĭ în averile lor, pe ceĭ săracĭ harnicĭ, pe ceĭ cu merite întrebuinţaţĭ, ţeraniĭ scutiţĭ de împovărărĭ şi

necontenite havalele, pe răzăşĭ i-ar asigura în linişte de spre ceĭ maĭ puternicĭ. Şi aşa driturile personale, driturile venite de la natură şi talenturĭ ca nişte însuşimĭ venite de la cel Puternic vor fi respectate maĭ mult decît driturile moştenite saŭ driturile averiĭ, care vin numaĭ din întîmplătoare împrejurărĭ. În sfîrşit, Unirea pe toţĭ în de obşte ne-ar scuti de năvălirile ce necontenit aŭ fost asupră-ni, făcîndu-ne vrednicĭ de a ne apăra înşine şi a ne făli fiecare în driturile sale. Într'un cuvînt de la Unire atîrnă totul. Iată cu ce exaresis s'a rostit un răzăş cătră sînpărtaşiĭ săĭ: „Fraţilor, trebuie să vrem Unirea, căcĭ voĭ ştiţĭ cîte averĭ am pierdut în epoca trecută, căutînd o unită socotinţă în favorul pricinii noastre. Prin urmare să fugim de neunire şi din putere glasurilor să strigăm Unirea Principaturilor supt un Domnitor străin. [În loc de: la care dreptatea să fie văzută fără de nicĭo părtenire]. Străin şi de rude şi de relaţiĭ şi de părtenire, un Domnitor înrudit cu dinastiile Europeĭ". Iertaţi-mĭ dar, domnule redactor, şi mijlociţi-mĭ iertare de la conlucrătoriĭ voştri pentru Unire dacă greşesc a vă aminti că mulţimea glasurilor de Unire răsuflă cu maĭ multă aprindere în inimile Ţinutaşilor. Iar, de veţĭ găsi că am puţină dreptate, apoĭ vă rog grăbiţĭ a alerga în toate Ţinuturile şi adunaţĭ glasul obştieĭ pentru ca prin organul „Steleĭ" voastre să fie recomenduit Înnaltelor Puterĭ ce cu atîta bunăvoinţă se îngrijesc a lucra pentru a noastră viitoare fericire.

C. B.

C. *Galaţĭ.*

Domniĭ boierĭ Vogorides şi neguţitoriĭ din Ismail aŭ a face pe cine s' aleagă deputaţĭ şi cari stăruie maĭ cu seamă, nu pentru patriotism saŭ interesul comun, ci personal şi poate de-a da votul pentru E. S. N. C. Vogorides: nu maĭ sînt un pic la îndoială, fiindcă administratorul a cerut deslegare dacă aceĭ ce s'aŭ scris supuşĭ ruseştĭ pot vota. Pe la Bolgrad locuitoriĭ se cam vaietă că aŭ supărare cu militariĭ; şi mult ne mirăm de ce atîta miliţie aicea pe graniţă, cînd pe graniţa Austrieĭ,

unde trebuie, nu-ĭ, dar se vede, şi după cum se zice în Bolgrad, că toată cererea aceasta este a dluĭ antreprenor de vămĭ: nu ştiŭ cum a plătit Guvernuluĭ, dar a scos vr'o 30.000 galbenĭ până astăzĭ numaĭ.

Domniĭ boierĭ, atît din Ismail şi Bolgrad, se bucură că se văd trecuţĭ în Monitoriŭ cu rangurile luĭ Vogorides, supt cuvînt că de-acuma sînt ca şi publicaţĭ oficial.

Aicĭ la Galaţĭ văd ca şi la Ismail suspinîndu-mĭ inima: s'aŭ dat *vranvohta* şi *prigavorul* căpitănieĭ vapoarelor austriace, la Ismail magazia de piatră cea rusească cu o mulţime de loc, şi pod, asemenea şi la Renĭ; în fine Ocîrmuirea trecută ne-a făcut în totul Austriacĭ şi Grecĭ, saŭ, maĭ bine, servitoriĭ acestora. Aicea, în Galaţĭ, pe cît văd, emboriĭ[1] [negustoriĭ] grecĭ vor a fi Domn pe Înnălţimea Sa M. Sturza, fiindcă Înnălţimea Sa a îmbrăţoşat pe Grecĭ, şi maĭ cu seamă pe Jidovĭ, de i-a pus asupra bietuluĭ Moldovan, etc. *(sic)*.

În persoanele de alegătorĭ văd două partizĭ: ceĭ bătrînĭ, partisanĭ sturzeştĭ, şi ceĭ tinerĭ, partisanĭ de partida liberală. Dar ceva trist şi criticat de tot acel ce are patrie este că citaţiĭ batrînĭ alegătorĭ în adunările lor şi însfătuirĭ aŭ pe dragomanul consulatuluĭ austriac, şi ceva maĭ trist şi maĭ răŭ este că, aseară, adunîndu-se uniĭ din pomeniţiĭ la casele domnieĭ sale Bacalbaşa în capul şi supt comanda dlorsale Malaxas Postelnicul[1] şi C. Vizantis, făcînd o protestaţie la Poartă, rugîndu-o a rîndui de la sine Domn, căcĭ ţara este pe picior de revoluţie. Ia uitaţi-vă fiiĭ Patrieĭ! Ia uitaţi-vă Fanarioţiĭ, trădătoriĭ Patrieĭ! Pentru Malaxas Postelnicul, am aflat positiv că, cînd nu-ĭ la adunare, apoĭ în acele serĭ petrece la consulul austriac şi la Omer-Paşa, puind ţara la cale. Dar încă acest Paşă! Ce-ĭ vinovat Galaţul să-ĭ plătească Eforia cheltuielĭ pe fiecare an la 1000 galbenĭ, cînd sînt şi comisariĭ celorlante Puterĭ, fără a cere vre-o cheltuială!

Galaţĭ, în 9 Dechemvrie 1858. *Petru.*

[1] El găzduieşte la Galaţĭ pe Mihaĭ Sturza; „Steaua Dunăriĭ", III, p. 216.

IV.

O declaraţie pentru Unire.

Unirea Principatelor Moldoveĭ şi a Valahiei.

Unirea şi frăţia sînt vroinţa luĭ Dumnezeŭ, piatra temelieĭ Biserıciĭ luĭ Hristos.

Prin această sfîntă legătură omenirea sporeşte în tărie, avere şi credinţă. Unirea dorinţelor şi a intereselor aduce între oamĕnĭ apropiere şi iubire. Unirea braţelor măreşte avuţiile popoarelor şi asigurează apărarea lor. Unirea Staturilor celor micĭ opreşte călcarea lor de către acele marĭ. Cît maĭ firească şi maĭ neapărată este dar Unirea între fraţĭ de acelaşĭ sînge şi nume, de aceleaşĭ obiceiurĭ şi limbă, de acelaşĭ trecut şi viitor, precum sînt Romîniĭ din Moldova şi Romîniĭ din Valahia!

De veacurĭ întregĭ Romîniĭ visează şi doresc această Unire a lor într'o singură familie şi moşie, ca singurul chip de a nu maĭ fi pradă cruntelor întîmplărĭ ale soarteĭ. Desbinarea lor a fost izvorul nenorocirilor ce aŭ pătimit pănă acuma, Unirea lor ar întemeia un Stat puternic, avut, fericit şi respectat de toate naţiile Lumiĭ. Strămoşiĭ noştri aŭ făcut jertfe de sînge pentru acest mare scop. Părinţiĭ noştri, preţuind foloasele uneĭ asemene sfinte legăturĭ, aŭ pus temeliile Uniriĭ Principatelor chiar în Reglementul Organic, art. 425, şi acuma însişĭ străiniĭ ce se interesează la viitorul nostru, înseşĭ Puterile cele

maĭ marĭ ale Europeĭ, de la care atîrnă soarta noastră, au declarat în conglăsuire, la tratatul din Paris, că Unirea Moldoveĭ şi a Valahieĭ într'un singur Stat este mijlocul ceĭ maĭ puternic de a li aduce bunurile civilisaţieĭ de a înmulţi bogăţiile care li-aŭ dăruit Dumnezeŭ, de a li cîştiga respectul şi dragostea neamurilor străine şi de a asigura pentru totdeauna viitorul naţionalităţiĭ romîne..

Cînd dar strămoşiĭ şi părinţiĭ noştri aŭ aruncat în brazdele pămîntuluĭ nostru sămînţa mîntuitoare a Uniriĭ, cînd străiniĭ binevoitorĭ ne sfătuiesc a ni da mîna între noĭ, cînd politica, interesurile şi maĭ ales legea creştinească ne îndeamnă a dori şi a cere Unirea Romînilor din Principate într'un singur Stat şi trup, ce ni rămîne de făcut nouă, lăcuitorilor din Moldova şi Valahia?

Puie-şĭ mîna pe cuget tot omul iubitor de ţara luĭ şi de mărirea neamuluĭ său şi răspundă cu noĭ: *Unirea vrem, Unirea cerem!*

I. Unirea Principatelor Moldoveĭ şi a Valahieĭ, cu un Domn străin din dinastiile domnitoare în Europa, afară de acele a' Staturilor megieşite, ci numaĭ de origine romană.

II. O Capitalie nouă între ambele ţerĭ, vrednică de Statul cel noŭ al Romănieĭ.

Zaharia iconom, Ghica Vornic, L. C. Rosetti, Agă, Paraschiv Şerban Agă, Dumitrachi Miclescu, Major Milicesco, Iancu Fote Postelnic, L. Catargiu Vornic, Lupu Pangrate Comis, T. Maracini Ban, Ioan Pangrati Stolnic, Ion Rodocalechi Sluger, Colonel Steriade, Maior Iane Duca, Aga Iordachi Capşa, D. Cantemir Clucer, Janny Nikolau Stolnic, V. Herescul Clucer, I. Samaca Comis, Gh. Atanasiu Sărdar, Leitinant Cara, Gh. Panteli Comis, Enachi Roset, Constantin Pagoni, Leitenant Gheorghi Cernet, Gh. M. Balaban Comis, Tertulian Tobias, şi alte multe iscăliturĭ.

V.

Cuvînt de înmormîntare pentru un fruntaş unionist.

Supt titlul „Cuvîntul D D. Ralet“ găsesc redactarea uneĭ cuvîntărĭ la înmormîntare.

Ea nu pare a fi ţinută de Ralet, ci pentru Ralet, care se stinse la 24 Octombre 1858 şi fu îngropat la 1-iŭ Novembre[1]. Neofit Scriban a ţinut cu acest prilej altă cuvîntare, care e tipărită în ale luĭ „Cuvinte bisericeştĭ“, din 1868 (p. 295 şi urm.[2]) Arhiereul îl înfăţişa pe meritosul răposat ca pe „omul care sacrifică poftele sale, interesele sale şi ostenelile sale pentru credinţa sa, pentru binele aproapeluĭ săŭ, pentru ţara sa şi pentru naţia sa“; el pomeneşte faptul că Ralet „a fost unul din ceĭ din întăiu, cari aŭ încurajat şi aŭ ajutat înfiinţarea *Societăţiĭ pentru încurajarea la învăţătură a tinerilor romînĭ orfanĭ*“, ceia ce ar corespunde loculuĭ din cuvîntarea de maĭ jos în care se spune că pe „fraţiĭ nevoiaşĭ i-a ajutat purure în taină“. Ralet se întorsese bolnav din Paris, unde-şĭ tipărise călătoria la Constantinopol, şi el se stinse îndată, la Botoşanĭ, şi clericul care-l lăuda propunea ca epitaf al acestuĭ harnic om de bine următoarea prefacere a vestiteĭ inscripţiĭ spartane: „Călătorule, mergĭ de spune Romînilor că zac aice pentru că i-am iubit“.

Tot Scriban a rostit în biserica Sf. Spiridon o a doua cuvîntare pentru Ralet la un an de zile după moartea luĭ, în ziua de Sf. Dumitru, 26 Octombre 1859, cînd acum idealul pentru care el luptase şi cu credinţa în care se stinsese, era, măcar în parte, îndeplinit. El putea adăugi la dovezile aduse înnainte despre curăţia acestuĭ suflet şi amintirea testamentuluĭ „prin care dă mijloace puternice Guvernuluĭ pentru a creşte, pentru a luminà şi înzestra tinere sărace şi orfane“.

[1] „Steaua Dunăriĭ“, No. 70 din an. III, p. 192.

[2] După „Steaua Dunăriĭ“, III, pp. 223-4.

Cuvîntul D. D. Ralet.

Înnainte de a se închide uşile mormîntuluĭ preste rămăşiţele tale, venim şi noĭ, aceĭ pe cari o strînsă legătură ne-a aninat de tine în viaţă, aceĭ pe cari astăzĭ o durere nevindecată ne pătrunde, venim să depunem o cunună neveştezită pe piatra rece ce are să ne despartă de un patriot fierbinte şi curagios, de un amic statornic, de un părinte duios.

Dreptatea apără de moarte, zice Scriptura, şi tu nu morĭ: tu trecĭ la viaţa veşnică, unde te aşteaptă adevărata strălucire şi meritata răsplătire. Tu nu morĭ, căcĭ aducerea aminte a faptelor tale va fi purure vie în sînurile noastre cele împlîntate în durere sinceră pentru deşertul ce ni lasă a ta pierdere.

Dorinţa ta a fost binele; nu prin singure cuvinte aĭ fost bun, aĭ fost generos, aĭ fost patriot, dar prin puternice exemple şi prin jertve neuitate. Junimea romînă aĭ îmbrăţoşat-o cu căldură şi aĭ sprijinit-o purure în lucrarea cea mare a progresuluĭ, fraţiĭ nevoieşĭ i-aĭ ajutat purure în taină, făr' a te făli de binele ce aĭ făcut; dar suspinele şi lacrămile lor te petrec la lăcaşul din urmă, ca vestitoriĭ ceĭ maĭ adevăraţĭ şi maĭ publicĭ aĭ virtuţilor tale. Şi patria pentru care numaĭ a bătut inima ta, pentru care inima ta a fost tînără pănă la momentul din urmă, pentru care aĭ despreţuit rangurile şi decoraţiile ca să rămiĭ neatîrnat, plînge astăzĭ prin fiiĭ săĭ pierderea unuĭ sprijin atît de scump, atît de rar în ţara noastră.

Scăparea unuĭ popor, a zis înţeleptul Solomon, este în mulţimea oamenilor drepţĭ, şi cel ce cîştigă iubirea oamenilor este dreptul. De ce oare patria doreşte unanim să fie mulţĭ ca tine? Prin ce mijloace oare aĭ cîştigat iubirea şi stima publică? Pentru că aĭ fost drept, pentru că aĭ fost generos, pentru că aĭ petrecut o viaţă fără pată, statornică în vrointa bineluĭ şi neobosită în apărarea drepturilor ţeriĭ, pentru c'aĭ fost amicul poporuluĭ şi îndurător.

Adevărat popular, uşa ta a fost deschisă fără osebire

la oamenii de toate treptele, precum şi inima ta la dorinţa de a vedea înfrăţirea şi unirea Romînilor fără osebire de Munteni şi Moldovenĭ. De aceia ni-aĭ cîştigat inimile, de aceia te plîngem şi te vom plînge, de aceia se înnăduşă astăzĭ, la memoria faptelor tale, orĭce invidie îşĭ trage omul virtuos în viaţă. De aceia, în sfîrşit, rugăm pre Domnul Dumnezeŭ ce te primeşte în braţele sale ca prin frumosul exemplu al vieţiĭ tale bine plinite să ni însufle dorinţa de a te imita în fapte bune, în înfrăţirea creştinească şi în iubirea Patrieĭ.

VI.

DEPUTATUL ŞI ALEGĂTORUL

sau fericirea Ţerilor Romîne.

Scene

într'un act şi un tabloŭ, compusă de Gh. Nicolaŭ, represintată pe scena Teatruluĭ Naţional din Bîrlad; 1858, Dechemvrie 16.

Persoanele:	Actoriĭ:
Deputatul	D. I. Vlădicescu
Alegătorul	Gh. Nicolaŭ
Fericirea	Ana Ivolschi.

Actul I-iŭ

Teatrul înfăţoşază interiorul uneĭ lăcuinţĭ.

Scena I-iŭ.

Deputatul (singur şi foarte îngrijat). Iată, în sfîrşit, am ajuns minutul dorit, timpul cel maĭ gingaş, în care fericirea viitoare a ţerilor romîne atîrnă de la astă alegere, care alegere trebuie să fie făcută cu cuget şi simţ adevărat romîn; căcĭ numaĭ atuncea ţara-şĭ are fericirea pentru viitor asigurată (pausă). Fericirea! Vaĭ! Căcĭ sînt maĭ treĭ secole şi jumătate de cînd ţara nu maĭ simte în realitate cuvîntul acesta!...

Alegătorul (întră confus şi obosit). Te-am găsit, în sfîrşit! Ce facĭ, frate! Te-am auzit chiar acum vorbind nişte lucrurĭ care m'aŭ spăimîntat de tot... Dar nu ştiŭ ce să crez... Poate le-aĭ citit în vr'un jurnal, căcĭ numaĭ acolo se fierb de-aceste acum, aşa-ĭ? Zi că-ĭ aşa, te rog...

Deputatul. Te înşelĭ, amice; eŭ n'am cetit decît în inima mea aceia ce aĭ auzit; căcĭ aceste sînt scrise în inima fiecăruia care are inimă şi sentiment adevărat romănesc, nu numaĭ în jurnale, cum îţĭ place ţie a crede.

Alegătorul (speriat). Ce spuĭ, măĭ omule? Maĭ încet, te rog, iea seama cum vorbeştĭ lucrurĭ care nicĭ ar trebui să le asculţĭ tu care eştĭ deputat şi...

Deputatul (întrerupîndu-l). Dacă sînt deputat, sînt Romîn şi, ca Romîn, nu trebuie să gîndim decît la fericirea ţeriĭ noastre, care ni-o reclamă să i-o recăpătăm, să i-o dăm înnapoĭ, căcĭ a avut-o ... şi din împrejurărĭ ...vaĭ, a pierdut-o, pentru că ni spun bătrîniĭ că pe timpul luĭ Ştefan-cel-Mare, Mihaĭ Viteazul şi alţĭ eroĭ aĭ Romînilor, eĭ pentru fericirea ţeriĭ lor şi apărarea legilor eĭ îşĭ vărsaŭ sîngele în şiroaie şi ţara, în răsplătire, li da aceia ce şi nouă ni dă astăzĭ. Tot Romînul, cum îşĭ vedea [moşia]"mîntuită, se întorcea spre casă cîntînd:

Frunză verde de cicoare,
Ţine, Doamne, pe cer soare,
S'ajung l' ale colibioare,
Ce se văd în depărtare.
C' acolo Romînc' aşteaptă,
Toată ziua 'n cale cată,
Doară va vedea viind
Dragu-ĭ ce-aşteaptă plîngînd,

şi, cum o vedea, ea-ĭ săria în gît de bucurie şi începeaŭ amîndoĭ iarăşĭ a cînta :

Frunză verde aiunică,
N'avem grijă de nimică,
Să trăim, mîndruţa mea,
Mîndra vieţiĭ mele stea,
Să trăim, să ne iubim,
Pentru ţară să murim.

Şi apoĭ, spuindu-ĭ toate cîte aŭ petrecut, bărbăţia cu care se luptaŭ în războiŭ, iarăşĭ cînta cu falǎ:

Nu e pizmă, neunire,
Nu-ĭ urîta nempăcare,
Ci e dalba fericire,
Care ţara azĭ o are!

Alegătorul. Ce-ĭ asta, măĭ frate? (În particular) Eĭ, a nebunit şi pace! (Tare) Ce bîiguieştĭ tu mă: de te-a auzi lumea, te leagă, — pe legea mea! Îĭ vaĭ de capul tăŭ! Dar asta n'ar face nimica pentru tine pare *(sic)*... Dar noĭ pierdem averea şi...

Deputatul. Cît pentru avere, n'aĭ de ce te teme: avem să facem legĭ înnaintea cărora cred c'o să fim toţĭ de o potrivă, cu toate că averea-ĭ materialitate. Dar nu ştiĭ tu că strămoşiĭ noştri, nu numaĭ averea, ci şi familia-şĭ expuneaŭ, ba şi chiar viaţa şi-aŭ jertfit-o pentru ţara lor, cînd i se amerinţa fericirea şi cînd nu se respectaŭ legile? Căcĭ ce ni foloseşte averea cînd ţara-ĭ amerinţată şi nefericită? E ca şi omul în lanţurĭ, osîndit a muri de foame şi să stea şi închis într'o casă unde vede că totul ce e împrejuru-ĭ nu reclamă decît serbărĭ şi banchete; cu toate acestea el n'are o bucăţică de pîne şi puţină apă să-şĭ potolească foamea şi setea.

Alegătorul. Mă, tacĭ, pentru Dumnezeŭ! Se vede că aĭ călcat pe urme rele, orĭ eştĭ turbat...

Deputatul (cu putere). Dar aĭ dreptate să-mĭ zicĭ că sînt turbat, pentru că în minutele acestea noĭ, deputaţiĭ, trebuie să uităm totul, să ne uităm chiar şi pe noĭ înşine şi să nu lucrăm decît pentru asigurarea fericiriĭ ţeriĭ şi a poporuluĭ romîn, a cărora misiune noĭ sîntem chemaţĭ a o împlini, şi cu inime curate să strigăm: Fericirea şi dreptatea să ni fie scutul de apărare în contra conrupţieĭ, vînzăriĭ şi a desbinăriĭ, ca să putem zice cu fală că Romîniı ştiŭ să preţuiască şi să păstreze pentru ţara lor ce prin atîta vărsare de sînge ni-aŭ lăsat-o strămoşiĭ lor...

Alegătorul (aparte). Eı, apoĭ am încremenit. Mă duc să daŭ de ştire... Mi-am găsit beleaua cu omul ista! A înnebunit de tot, şi pace! (tare). Vino-ţı în simţirı, frate! Ce vorbeştĭ într'aiurea; orĭ aĭ pornit pe calea ceia care, cînd porneşte cineva, nu se maĭ întoarce?

Deputatul. Dar, pe calea înflorită unde nu întîlnesc decît Romînĭ adevăraţĭ, sentimente nobile, amor patriotic, unde nu văz decît fericirea ţeriĭ mele şi unde n'aud de-

cît de dreptate vorbindu-se; unde nu visezĭ decît serbarea acelei zile care va pune capăt tuturor suferinţelor bieteĭ mele ţerĭ, gonind ura, egoismul, desbinarea şi conrupţia, care ne-aŭ adus, atît pe noĭ, cît şi ţara, într'o stare vrednică de jale.

Alegătorul. Bine, aşa este, adecă vreŭ să zic: aşa a fost, şi ce avem noĭ cu cele ce aŭ fost? Ştiĭ vorba veche: ce a fost s'a trecut, şi...

Deputatul. Şi ce-a fi, om vedea, — ştiŭ, dar prea bine! să ne îngrijim că aceia ce va să fie, să fie bine pentru ţara noastră. Asta e tot ce trebuie să ne silim a realisa, fiindcă acesta este scopul misiuniĭ noastre ca deputaţĭ. Să lăsăm trecutul, care e înfiorător numaĭ cînd ni-l amintim. Dar, căcĭ în el nu găsim decît conrupţie, linguşirĭ, intrigĭ, abusurĭ şi alte multe rele ce nu trebuie să fie pentru memoria Romînilor decît nişte vise rele şi periculoase,— periculoase, zic, pentru că ţara stă aproape de peire dacă nu se vor nimicnici de tot aceste molipsitoare boale.

Alegătorul. Bine, frate, eŭ văd că din ce în ce îţĭ pierzĭ mintea. Tu trebuieştĭ scăpat maĭ întăiŭ de astă molipsitoare boală care a molipsit maĭ toţĭ Romîniĭ şi apoĭ, cît pentru ţară, ce-ĭ trebuie maĭ mult decît ceia ce are? Nu s'a guvernat de legĭ bune? Nu?

Deputatul. Cine-ţĭ zice că n'a avut legĭ care nu trebuia decît a fi păzite cu sfinţenie? Şi, cu toate acestea, încă tot aŭ trebuinţă de oarecare modificaţiĭ, aşa că, şi chiar de ar îndrăzni cineva să nu le păzească, să cadă supt pedeapsa ce i-ar dicta-o ele, fără cea maĭ mică părtenire, iar nu cum a fost până acum. Că şi chiar strîmbătatea ce făceaŭ executoriĭ eĭ, se lua ca lege bună şi dreaptă. Şi asta va putea numaĭ atuncea să fie cînd interesul, egoismul, hatîrul, linguşirile şi personalitatea se vor depărta cu totul, cînd toţĭ vom fi de o potrivă înaintea legilor, adecă fiecare să primim şi plată şi pedeapsă de o potrivă, după faptele şi meritele noastre; şi, cînd toate astea vor fi în realitate, atuncea numaĭ vom putea zice: ferice de ţara noastră, ferice de Romînĭ,

că legile fac poporul fericit şi executarea lor asigură ţeriĭ pentru totdeauna fericirea. Iar, cît pentru molipsitoarea boală ce dumitale şi altora ca dumneata li pare că a molipsit maĭ toţĭ Romîniĭ, e deplina noastră însănătoşire. Dumneavoastră sînteţĭ bolnavĭ, dar nu socotiţĭ că veţĭ maĭ molipsi pe aceĭ ce aŭ zăcut-o şi, cînd eraŭ aproape să moară, atuncea lacrimile ţeriĭ aŭ ajuns până la cer şi, mila luĭ Dumnezeŭ, maĭ toţĭ ne-am vindecat bine, şi, de acum pentru viitor fiĭ sigur că nu ne vom mai molipsi. Cît pentru mica rămăşiţă care o compuĭ şi dumneata, ar fi mult maĭ bine dacă aţĭ urmà ca noĭ, şi să nu doriţĭ decît aceia ce şi noĭ cu dreptul dorim. Căcĭ numaĭ atuncea veţĭ scăpa din letargia care în curînd are să vă omoare politiceşte, fără să aveţĭ scăpare vr'unul în alt chip decît acesta ce vi l-am spus. Eĭ bine! acum alegeţĭ saŭ moartea politicească, care-ĭ viaţă fără viaţă, saŭ viaţa morală, viaţa dreptăţiĭ, care e fericirea!

Alegătorul (aparte). Adecă viaţă fără viaţă e foarte rea, — bine zice el... (Începînd a se luminà), viaţă fără viaţă... (cu totul luminat). Nu! saŭ viaţă fericită cum zice el, saŭ moarte fisică. (Tare, cu entusiasm) Dacă e aşa, atuncea nu voiŭ urmà alta decît aceia ce am auzit de la dumneata, şi-ţĭ spuiŭ în numele ţeriĭ mele, care de acum înnainte îmĭ va fi tot aşa de scumpă ca şi dtale, şi Dumnezeŭ mi-ĭ martor dacă mă voiŭ întoarce cît de puţin de la astă hotărîre, şi să dea Dumnezeŭ ca toţĭ deputaţiĭ carĭ se vor alege să fie tot aşa ca şi mine acolo la Obşteasca Adunare!

Deputatul. Îţĭ mulţămesc, Dumnezeule, că aĭ ascultat ruga ce totdeauna n'am lipsit a ţi-o depune la picioru-ţĭ şi aĭ mîntuit tot poporul romîn, care de acum aŭ să lucreze pentru fericirea ţeriĭ lor. (Alegătorul şi alesul, căzînd în genunchĭ, strigă:) Să trăiască fericirea Ţerilor Romîne! Jos duhurile de partidă! Jos personalitatea! Ţara este una! (apoĭ, tot în genunchĭ, cîntă:)

Dumnezeule prea-drepte
  Tu ce 'n cerurĭ lăcuieştĭ,
Dumnezeule 'nţelepte,

Ce pe îngerĭ te-odihneştĭ,
Priimeşte jurămîntul
Ce Romîniĭ azĭ îl fac,
Li 'ntăreşte simţimîntul,
Să-l aibă de-acum în veac
Şi de-acum înnainte
Fă dreptatea să iubim,
Frăţia şi fericirea,
Alt nimic să nu dorim!

(În minutul cînd se cîntă cele de pe urmă părţĭ ale rugăciuniĭ, urmează tunete şi fulgere, se arată în fund Fericirea, îmbrăcată în costum fantastic, încinsă c'o eşarfă tricoloră şi în mîna dreaptă ţine cumpăna dreptăţiĭ. Foc bengal. Tabloŭ.)

Fericirea. Romînilor! Rugăciunea voastră s'a primit la Dumnezeŭ, care mă trimete pe mine să vă vestesc că de acum ţerile şi poporul romîn aŭ să fie fericiţĭ! Fiţĭ dreptĭ şi iubiţĭ frăţia! Şi Dumnezeŭ va veghia asupra voastră. Păziţi-vă de tot ce e răŭ, şi mă veţĭ avea pentru totdeauna pe mine cu voĭ!

VII.

Corespondența luĭ Mălinescu ca ministru.

I

Încă înnainte de a fi ministrul luĭ Cuza-Vodă, V. Mălinescu primește oferta luĭ Massaloup, inginer, și a negustoruluĭ Joseph Heben, din 12 Maiŭ 1860, cu privire la o cale ferată.

Urmează proiectul luĭ Pacini, care, neprimind nicĭun răspuns de la Guvern, se îndreaptă către Mălinescu astfel, prin o a treia persoană:

Mon cher Monsieur Malinesco,

Je viens vous demander un petit service, et en même tems vous aurez l'occasion d'éclairer l'opinion publique, qui a si grand besoin d'être éclairée au sujet des injustices et des passedroits qui se font dans notre pauvre pays.

Il y a environ cinq mois j'ai envoyé au Prince, il est vrai (mais le Ministère a dû en prendre connaissance d'après ce que j'ai su par une personne étrangère au gouvernement), j'ai envoyé un projet de Banque Nationale, Industrielle et Commerciale, élaboré par Monsieur Pacini, banquier, ancien officier de la Marine, chevalier de la Légion d'Honneur. M. Pacini demande la concession de cette Banque. Cette Banque, une fois organisée, aura pour attributions: la construction des chemins de fer, l'exploitation des mines, la canalisation des rivières, la construction des routes, l'éclairage au gaz, en un mot tout ce que l'on a besoin de faire ici. M. Pacini s'engage au bout de 25 ans avec l'amortissement de toutes ces entre-

prises. Avec le projet Pacini, plus de douanes, plus de contributions, ni directes, ni indirectes, plus d'impôts d'aucune sorte.

Et que demande M. Pacini au Gouvernement pour nous doter de toutes ces belles et indispensables choses? Il demande une garantie de 4%, quatre pour cent seulement. Trouvez-vous que cela soit assez beau pour le pays, assez avantageux pour le Gouvernement?

Et pourtant personne n'a fait attention, le Ministère ne s'en est pas occupé!...

Pourtant ils ont fait une belle chose: ils ont donné une concession, à qui? À un misérable taré, à un chevalier d'industrie qui a nom Bordelais! Pauvre pays, pauvres gens!.... (Neiscălit.)

II.

În alte hîrtiĭ de familie am găsit procesul-verbal de constituire, la 3 Februar 1862, a „unuĭ Institut de Credit Fonciar..., pe basa libereĭ asociaţiĭ a proprietarilor, supt autorisaţia Guvernuluĭ. Institutul acesta va emite obligaţiĭ ipotecare, care se vor negocia cu valorĭ publice şi care vor fi supuse unuĭ amortisment gradual în proporţie cu capitalul, ce se va reconstitui pe fiecare an din rentele anuale, plătite de debitoriĭ instituluĭ". Se alege pentru redactarea statutelor un comitet alcătuit din Ştefan Catargiu, president, I. Bălăceanu şi G. M. Ghica.

Iscălesc: „N. Mavrocordaţ, G. Balsch, Constantin Gr. Ghica, Bibesco de Brancovan, Plagino, Ioan Aghe..., Gr. M. Stourdza, Ion Ghica, C. Filipescu, Kogălniceanu, I. Kantakuzino, N. Bibesko, A. G. Golesco, Gr. Filipescu, L. Catargiu, Emmanuel Lahovari, St. D. Grecianu, Dimitrie Ghica, Gh. Costachi, I. E. Florescu, I. St. Sturza, B. Belu, P. Mavrogeni, N. Lahovari, M. Jora, Ioan Germani, C. Grădişteanu, I. C. Brătianu, Gr. Miculescu, G. B...., I. Slătineanu, I. Marghiloman, Maior G. Katargi, Gheorghe F. Lenş, Tache Grădişteanu, N. Kretzulescu, C. N. Brăiloiŭ, Constandin Cantacozino, N. C. Goran, V. Costescu, I. C. Smeu(?), G. Sion, Paulianu, I. Cezianu, Al. Moruz".

Alt proces-verbal aprobă statutele şi împuterniceşte comitetul a cere Guvernuluĭ întărirea; se vor putea ipotecă şi *părţĭ* de moşie; dobînda va fi 6%; se poate cere, de la un sfert în sus de plată, degrevarea proporţională a moşieĭ. Cu acest prilej, maĭ iscălesc: I. Docan, A. S. Petrescu, P. Rucăreanu.

III.

Cunoscutul emigrat de la 1848, Marin Serghiescu, „naţionalul", pomenit în „Scrisorile din exil" ale luĭ Ion Ghica, scrie luĭ Mălinescu, pe vremea cînd el însuşĭ avea de lucru cu Vlădica de Buzăŭ, Filofteiŭ, căzut în demenţă.

Bucureştĭ, 18 Iunie 1859.

Frate Mălinesco,

Ierĭ plecă şi M. Sa Vodă: nu-l putuiŭ însoţi, căci trebuie să mă întorc la Buzăŭ, lîngă Episcopul, ca să-l aduc aicĭ spre căutare. Îndată ce am sosit, Vinerea trecută, am fost la Măria Sa. Stînd maĭ multe oare, i-am dat hîrtia. A cetit cu luare aminte, şi a rămas foarte mulţămit. A doua zi, Sîmbătă, prînzînd cu Bolintineanu la Măria Sa, după masă a dat adresul Comisieĭ de l-a cetit Bolintineanu şi— după adres—hîrtiile dtale. Asemenea Bolintineanu a găsit propunerea-ţĭ foarte bună. Măria Sa te stimă prea mult. Am primit prin Golescu scrisoarea, şi am văzut ce-mĭ scrii. Am adus aminte Măriei Sale şi Fălcoianului: din a Sa poruncă peste cîteva zile iea sfîrşit numirea d-luĭ Maiorescu, căruia să-ĭ arăţĭ complimentele mele.

Frate Mălinesco, trimete, te rog, alăturata dupe adres, căcĭ mîne aĭ posta rusească ce merge de-a dreptul la Iaşĭ.

Măria Sa s'a dus, prin Tîrgovişte, Cîmpulung, Piteşti, peste Olt. În toate judeţele voià să-l întovărăşesc, dar este trebuinţă să mă duc la Buzăŭ, atît pentru Episcopul, cît şi pentru Dionisie [1], pentru care am stăruit lîngă Măria Sa de l-a numit locotenent de Episcopie. Vezĭ că, pe de o parte, am pierdut o ocasie ce aveam să vorbesc mult cu Măria Sa, iar, pe de alta, fac un bine, ca să povăţuiesc pe Dionisie cum trebuie să se poarte,—fiind maĭ cu seamă numit fără voinţa Mitropolituluĭ. M'a însărcinat şi Măria Sa a-ĭ zice multe din parte-i în privinţa purtăriĭ sale.

[1] Romanò, viitorul episcop de Buzăŭ.

Cînd veĭ scrie la Iaşĭ, arată soră-tiĭ amicalele mele complimente.

Salut pe toţĭ fiĭ luminiĭ din Comitetul central. Al tău devotat amic.

M. Serghiesco.

P. S. Îţĭ voiŭ maĭ scrie de la Buzăŭ. Nu înţeleg pentru ce nu mi se maĭ trimete „Steaua Dunăriĭ" de sînt acum şese săptămînı. Scrie luĭ Cuparenko, care mi-o trimete tot la *Romînul:* sînt primite pînă la nr. 104, Maiŭ 20, cu toate că lipsesc multe numere şi pănă aci.

II.

Rămăşiţele corespondenţeĭ luĭ Mălinescu cuprind un act de o covîrşitoare însemnătate: dovada legăturilor directe, şi trădătoare, ale Mitropolituluĭ Sofronie Miclescu, al Moldoveĭ, cu Guvernul rusesc, printr'un cleric anume trimes pentru aceasta la Petersburg.

În *Istoria Bisericiĭ* am arătat ce a motivat opoziţia Mitropolituluĭ faţă de politica bisericească, vădit încălcătoare, a Guvernuluĭ domnesc, politică pe care o poate scusà numaĭ totala neînţelegere în această privinţă a patrioţilor din acea generaţie.

În Septembre 1859 Sofronie îşĭ înfăţişa plîngerile împotriva amesteculuĭ Cîrmuiriĭ în viaţa şi averea mănăstirilor. În zădar. Sofronie găsi atuncĭ drumul la Petersburg. Nădejdea ce i se dădu de acolo fu însă înşelătoare. Îndată veni fulgerătoare cuvîntare a Domnuluĭ, în Octombre 1860, suspendarea şi trimeterea la Slatina a celuĭ astfel mustrat în public. Încă tot în Octombre 1860 Kogălniceanu confiscă averile obştejitiilor, chinoviilor. Mitropolitul, pus supt cercetare, se supuse violenţeĭ, şi demisionă, — poate şi de frica dovezilor ce ştia că fuseseră strînse împotriva luĭ[1].

Înnalt Preosfinţite şi mult milostive stăpîne.

Maĭ întăiŭ de toate cad la sfintele voastre picioare şi vă rog să mă iertaţĭ că prin scrisoarea din 10 August trecut v'am fost făgăduit prin cea întăia postă trimeterea în copie a cererilor făcute aice prin jalube la 21 Iunie trecut şi la care n'am fost următor din pricină că n'am putut cunoaşte positiv atuncea gîndul Guvernu-

[1] *L. c.*, II, pp. 307—8.

luĭ împărătesc, întru cît este a sprijini zisele cererĭ atingătoare de jalnica stare de astăzĭ a Bisericiĭ moldo-romîne şi a religieĭ sale. Acuma însă, cînd pot a vă încredinţa positiv despre via şi plina de rîvnă parte ce a luat Guvernul Imperial în această chestie, viŭ a vă aduce la cunoştinţă următoarele cererĭ, întemeiate pe plenipotenţa dată mie de Î. P. S. V., căruia tot odată i-am arătat că clerul romîn nu face asemene cererĭ că este înseiat de averĭ pămînteştĭ, decît că el, avînd a *se bucura*, aceste să le întrebuinţeze spre susţinerea religieĭ şi a Bisericiĭ sale. Iată cererile:

1. Să se garanteze predomnirea, neclintirea şi driturile Bisericiĭ ortodoxe în Principate, fără a îngădui vre un fel de reformă împotriva canoanelor S. Apostolĭ şi a Sinoadelor Ecumenice.

2a Să se restatornicească drepturile şi puterea Mitropolituluĭ şi a episcopilor ţeriĭ, acele însuşite de canoanele S. Apostolĭ, a Sinoadelor şi Regulament.

3a. Să se aleagă fără întîrziere episcopiĭ eparhioţĭ.

4a. Să se lase toate mănăstiriile în acel complect, în acea rînduială şi cu acele driturĭ care sînt hotărîte prin Regulamentul Organic.

5a. Să se învoiască mănăstirilor Neamţuluĭ şi Seculuĭ a zidi un lăcaş la una din moşiile sale din Besarabia care să fie cu drept de stavropighie şi la care să fie tot acea rînduială aşezată de prea-cuviosul părintele nostru stareţul Paisie la Neamţul, de unde aŭ a fi şi monahiĭ petrecătorĭ, cariĭ să administreze averile sale de aice potrivit sfintelor canoane şi dorinţiĭ fericiţilor ctitorĭ, spre înflorirea sfinteĭ Bisericĭ ortodoxe şi a religieĭ în Principate.

6. Drepturile tuturor mănăstirilor din Moldova de a stăpîni averile sale din Besarabia să se restatornicească potrivit legilor Imperiuluĭ şi potrivit acelor drepturĭ de care se bucură Locurile Sfinte de la Răsărit.

7. Drepturile mănăstirilor-chinoviĭ Neamţul şi Secul, în deosebĭ, şi ale celorlalte locaşe din Moldova în de

obştie, să se supuie hotărîrii Conferinţiĭ evropiene ce are a fi, în temeiul protocoluluĭ XIII din 30 Iunie 1858, încheiat la Paris, de o potrivă cu drepturile mănăstirilor greceştĭ.

Aceste sînt cererile mele, asupra cărora resultatul este acesta. Cît pentru puncturile 1, 2, 3, 4, 6 şi 7, s'aŭ scris cele de cuviinţă, atît la Constantinopoli, precum v'am scris şi prin scrisoarea din 10 August, precum şi gheneral-consululuĭ din Principate. Iară pentru punctul al 5lea s'aŭ dat la Preasfîntul Sinod. Pe lîngă acesta, la 2 Septemvrie următor, chemat fiind la Ministeriul din Afară, şi mergînd d. Dabija, i s'aŭ zis ca să-mĭ spuie aceste toate şi că s'aŭ luat cele maĭ energice măsurĭ spre stavilirea răuluĭ de faţă şi că noĭ putem a pleca ca să vă facem cunoscut toate aceste şi Înnalt Preosfinţieĭ Voastre ca să vă liniştiţĭ. După care toate îmĭ ieaŭ îndrăzneală a mă sluji cu cuvîntul îngeruluĭ către păstorĭ: „Bucurie vă vestesc, care va fie la toată sfînta Biserica moldo-romînă şi vouă, păstoruluĭ“ ... Maĭ mult pot scrie:

La 4 a' următoareĭ am fost primiţĭ la Luminarea Sa principele Gorceacov în audienţă, carele, la rugămintea făcută de a sprijini religia şi Biserica şi pe viitor, mi-a răspuns că niciodată va lipsi materialiceşte, iară sufleteşte zice: „Voĭ sînteţĭ apostoliĭ cari trebuie să o întăriţĭ cu propoveduirea“. Mare cuvînt, Înnalt-Preosfinţite Părinte! Cu aceasta încheind, vă fac cunoscut că noĭ cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ şi rugăciunile Înnalt Preosfinţieĭ Voastre, mîne saŭ poimîne plecăm la Besarabia, de unde vă voiŭ scrie ca să trimiteţĭ pe cc. Iorgu la Carantină la Cărpinenĭ, ca să-ĭ pot arăta toate pe larg, — fiind al Înnalt Preosfinţieĭ Voastre cu totul umilit şi supus fiŭ sufletesc şi plecat rob

(iscălit) *Teofan ieromonah.*

P. S. Adaug iarăşĭ a zice să vă bucuraţĭ, că mîhnirea Preosfinţieĭ Voastre s'a întors în bucurie.

1860, Septemvrie 6. St. Petersburg.

Pe dos:

Dă, te rog, aceasta în mîna fratelui Mălinescu şi citeşte-ĭ, de voieştĭ, şi epistola ce ţi-am trimes.

C. A. Rosetti.

III.

La 12 Maiŭ 1861, Mălinescu, membru al Comisiuniĭ Centrale din Focşanĭ, era numit Ministru de Culte al Ţeriĭ-Româneştĭ, în Ministeriul luĭ Ştefan Golescu. Această numire se explică prin legăturile vechĭ şi strînse ale luĭ cu Brătianu, Rosetti, Golescu însuşĭ, Adrian şi alţĭ fruntaşĭ aĭ tineretuluĭ muntean.

Numirea luĭ Mălinescu e salutată între alţiĭ şi de însuşĭ Papiu Ilarian.

Domnul mieŭ,

Mai alaltăieri am sosit de la Bucureştı. Nicı cînd am trecut la Bucureştĭ, nicĭ cînd m'am întors la Iaşĭ, nu v'am găsit la Focşanı. Înnainte cu o zi de sosirea mea la Focşanĭ, dumneavoastră plecaseţĭ spre Capitala României.

În săptămîna trecută sosind la Iaşĭ, cu bucurie aflarăm cu toţiı că sînteţĭ chemaţĭ la Guvern. Toată lumea liberală de aicĭ se bucură şi crede că numaĭ prin acte energice veţĭ scăpa situaţia. Primiţĭ, vă rog, şi felicitările mele, ale amiculuĭ dumneavoastră. Binevoiţĭ a felicita din parte-mĭ şi pe d. Golescu.

Lumea de aicĭ aşteaptă cu curiositate cum o veţĭ duce cu o Adunare atît de determinată în contra dumneavoastră, cu o majoritate de adversarĭ atît de implacabilĭ. Dar încă şi maĭ curioasă este de a vedea ce veţĭ face în casul cînd o aţĭ proroga saŭ disolvi? Dintre toate, amestecul diplomaţieĭ străine în hotărîrea causelor ţeriĭ, până şi a celor interne, umple de grijĭ inimile patrioţilor. Căcı, întru adevăr, trebuie să ne gîndim serios unde ar putea să iasă ţara cu acest amestec fără de încetare şi fără de marginı!...

Acum îmĭ ieaŭ voie de a vă vorbi şi despre mine. Eŭ, precum poate ştiţĭ, sînt împămîntenit după toate formele.

Acest pas l-am făcut ca, întru cît puterile m'ar ierta, să pot fi şi eŭ maĭ de folos patrieĭ mele. În posiţia în care mă aflu ca jurisconsult [1], şi cu oamenii de la putere de aicĭ, cu cariĭ am de a face, eŭ sînt condamnat la o nelucrare, la o inerţie care mă stinge. În săptămînile trecute am fost la Bucureştĭ, anume cu scop de a mă aşeza acolo, neputîndu-mĭ aduce aminte că B. Catargiu are să ajungă la Guvern. Însă, după ce văzuiŭ pe reacţionarĭ la cîrmă, m'am grăbit a mă întoarce la Iaşĭ, şi fără de nicĭ-o ispravă. Acum sînteţĭ dumneavoastră la Guvern. Iată ce aş dori, dacă se poate: saŭ la Consiliul de Stat (se înţelege la timpul săŭ), saŭ la Curtea de Casaţie, saŭ, cu deosebire şi *în toată întîmplarea*, la Facultatea de legĭ din Bucureştĭ, la care sînt posturĭ de profesor vacante.

Despre aceasta din urmă vă rog să vă informaţĭ de la d. Laurian, fiindcă ştie maĭ de aproape cugetul mieŭ. Iată chipurile în care aş putea să scap de inerţia de aicĭ, şi aş putea fi de folos. Dacă credeţĭ şi dumneavoastră, veţĭ fi bun a lucra întru aceasta.

Frăţească sărutare dumneavoastră şi dluĭ Golescu.

Iaşĭ, 16 Maiŭ 1861. Al vostru amic

A. Papiu.

IV.

Se pare că, îndată după numirea luĭ Mălinescu, se iscâ un foc la Bucureştĭ şi că lumea din acest oraş dădu vina pe ofiţeriĭ moldovenĭ. Probabil că arsese vre-o clădire bisericească, de vreme ce ministrul de Culte făcu raport Domnuluĭ, care era atuncĭ în Moldova. Cuza-Vodă-ĭ răspunde prin aceasta caracteristică depeşă:

Bîrlad, 29 Maiŭ 1861.

Mr. B. Malinesco, ministre des Cultes, Bucarest.

Il faut être plus réservé au sujet d'insinuations de la nature de celles que vous m'avez communiquées par rapport à l'incendie dont on soupçonnait les Moldaves. Je

[1] Jurisconsult al Moldoveĭ.

ne pourrais jamais croire que des officiers supérieurs surtout aient jamais proféré une pareille indignité, mais Bucarest est un terrain fertile en absurdités et calomnies. Méfiez-vous. — *Prince Régnant.*

IV.

Primul-ministru al Moldoveï după Kogălniceanu, Anastase Panu, se plînge, la 17 Iunie 1861, de atacurile ce-ï aduce prin *Romînul* un prieten, C. A. Rosetti, care în manifestarea sa politică radicală nu ţinea seamă de nicio prietenie:

Iaşï, 17/6 1861, 5 oare, 45 m.

D. Ministru de Culte.

Înnălţimea Sa mi-a ordonat a vă înştiinţa că în curînd va merge la Bucureştï, cînd va regulà numirea pentru postul la vamă, de care îmï vorbiţï. Binevoiţï a mă încunoştiinţa de toate lucrările ce faceţı, pentru ca să fim în armonie. Am văzut cu durere că şi însuşï Rosetti vine a a mă ataca. Nu m'am aşteptat la aceasta. Jurnalul luï diminuiază presa romînă: lovitura ce mi-a dat este cumplită; nu m'am aşteptat la aceasta.

Pano.

La 26 Iunie, Panu întreabă în chestia mănăstirilor închinate, pentru a şti care e peste Milcov situaţia arendaşilor lor:

26/6 1861.

D Stefan Golescu, Preşedintele Consiliuluï Miniştrilor, Bucureştï.

V'am întrebat cum stă chestia acolo a moşiilor mănăstirilor închinate. Sînt date în arendă? Cu ce forme? Ce condiţie? Pe ce termin? La noï contractele aŭ expirat an. Li s'aŭ dat nouă condiţiï, pe care eï refusîndu-le, s'aŭ prelungit contractele pe un an încă. Anul a expirat. Călugăriï nu primesc condiţiile acelea ce şi an aŭ refusat; eï ar voi maï bine să dea o sumă de banï, poate şi 30.000

galbenĭ, ca să rămîie în condiţiile de maĭ nainte. Aceasta pe privia *(sic)* ca chestia fonduluĭ, fiind în trataţie; să nu se prejudece dîndu-li-se acum alte condiţiĭ.

Răspunde-mĭ, mă rog, de ce opinie sînteţĭ, cît maĭ în grabă, căcĭ noĭ sîntem în trataţie.

Panu.

În chestia mănăstirilor închinate ca şi în ce priveşte viaţa pe care o făcea opoziţia nouluĭ Ministeriŭ muntean[1] Mălinescu răspunde cu telegrama ce urmează.

Ministrul era atacat tocmaĭ din causa luĭ Mălinescu şi a luĭ Bolintineanu, socotiţĭ ca revoluţionarĭ, maĭ ales în chestia agrară.

Terminul arenzilor expiră 1863, Aprilie. Arendarea licitaţiune cu garanţă neipotecată. Condiţiĭ folositoare Statuluĭ, nicĭuna. Egumeniĭ dupre o disposiţiune eraŭ îndatoraţĭ a da a patra parte. Ştirbeĭ i-a scăpat de aceasta. Consiliul este de părere ca şi acolo să se dee în arendă până la expirarea contractelor de aice. Pentru banĭ, sînt de părere ca, dacă puteţĭ, să luaţĭ, nu numaĭ 30, dar şi 300 miĭ galbenĭ. De prejudecărĭ nu maĭ poate fi vorba: chestia este prejudecată în protocolul din Paris. Dacă vom fi în putere, vom prejudeca-o şi pe aceasta ca şi altele; de nu, toate le vor judeca alţiĭ! Aice chestia arendaşilor se agravează din zi în zi. Nu maĭ cutez să zic M. S. nicĭo vorbă. Ea este o clironomie rămasă, pe care voiŭ lăsa-o şi eŭ altora precum am găsit-o. Din nenorocire nu este numaĭ aceasta: pe fiecare zi se iveşte cîte una. Dorm cîte treĭ oare în douăzecĭ şi patru, une orĭ nicĭ de cum: nămolul de lucrărĭ este astfel, încît pare că nicĭ le atinge ceva. La Cameră n'am avut până acum decît cîte două interpelărĭ înveninate. Cred că de acum vor începe a veni maĭ multe şi maĭ furioase. Ierĭ am fost interpelaţĭ şi asupra budgetuluĭ. Mîne, se zice că voiŭ fi asupra chestieĭ rurale, şi nu ştiŭ maĭ ce. Totuşĭ, cu toate greutăţile, noĭ vom merge înnainte până unde vom putea merge, ca, cel puţin, să nu poată zice

[1] Ct. Xenopol, *Cuza-Vodă,* I, pp. 195—6.

nime că nu ni-am îndeplinit datoria. Seara bună saŭ buna dimineaţa, — căcĭ sînt două oare.

Cu privire la lupta pe care o dădeaŭ la Bucureştĭ boieriĭ, cu Barbu Catargiu şi C. Ghica în frunte, pentru dărîmarea Ministeriuluĭ „revoluţionar", poate servi acest raport al lui Mălinescu către Domn, databil 18 Iunie 1861.

Petiţia de care se vorbeşte a fost înfăţişată la 11 Iunie: potrivit cu vederile luĭ Panu, care şi el cerea Unirea deplină fără zăbavă [1]. În ea era vorba şi de o lege electorală maĭ liberă, şi aceasta supăra peste măsură pe deputaţiĭ din Bucureştĭ.

Pentru întrebarea despre putinţa îndepliniriĭ Uniriĭ fără Domn străin, v. desbaterile Comisiuniĭ de la Focşanĭ în *Proiect de Constituţiunea Principatelor Unite şi protocoalele Comisiuniĭ Centrale*, publicate de M. Kogălniceanu, I, Iaşĭ, 1861.

Principeluĭ domnitor, Iaşĭ.

Catargiu [2], luînd cuvîntul asupra ordineĭ zileĭ, a atacat pe Ministeriŭ cu obişnuita-ĭ violenţă, interpelîndu-l asupra chestieĭ rurale: de ce nu i se dă un sfîrşit. Ministeriul a răspuns că asupra chestieĭ acesteia sînt voturile Camerelor de a se întruni pentru a o deslega împreună şi că acele voturĭ sînt trimise la Comisiune [3] ca să se pronunţe, în sfîrşit că Ministeriul a scris chiar comisiuniĭ ca să grăbească cu emiterea opinieĭ sale. În cît pentru acusaţiile ce d. Catargiu aude că se fac Ministeriuluĭ de comitenţiĭ dumnealuĭ şi pe care dumnealuĭ nu le crede, Ministeriul socoate că nu are nevoie de a răspunde la vorbe auzite, care n'aŭ nicĭun temeiŭ.

D. Catargiu a făcut atuncĭ următoarea propunere:

„Propunem a se da Ministeriuluĭ un termin de şese zile, declarînd că, saŭ să roage pe M. S. a da Camereĭ mijlocul cel maĭ putincios spre a se resolva chestia proprietăţiĭ înnaintea închideriĭ acesteĭ sesiunĭ saŭ că, la din împotrivă, orĭce Ministeriŭ ar maĭ încerca să prelungească soluţia acesteĭ chestiĭ nu va maĭ avea pe

[1] Xenopol, *Cuza-Vodă*, II, p. 289 şi urm.
[2] Barbu Catargiu.
[3] Din Focşanĭ.

viitor încrederea Camereĭ. Catargiu, D. Ghica, Plagino, Văleanu, N. Bibescu.

Primit de Adunare în sedinţa din 17.

D. Ghica maĭ interpelase înnainte pe Ministeriŭ asupra budgetuluĭ. Şi apoĭ a interpelat Ştirbeĭ[1] asupra următoarelor puncte:

1º Ce ştire are Guvernul despre o petiţie care se zice că s'ar fi subscriind, prin care se cere principe străin.

2º Din ce izvor este pornită subscrierea uneĭ petiţiĭ prin care se cere Unirea supt principele Alexandru Ioan I. Răspunsul îl va da Ministeriul în şedinţa viitoare.

Mălinescu.

Încă de la 16 Iunie, Domnul telegrafiase Ministeriuluĭ muntean asigurîndu-l de încrederea-ĭ deplină. Ca mulţămire şi pentru a da ştirĭ despre reducerea de patentă acordată Craioveĭ o jumătate de an după tulburările sîngeroase pe care tocmaĭ legea patentelor le provocase acolo, scrie Mălinescu, dînd amănunte şi asupra atitudiniĭ, duşmane Domnuluĭ însuşĭ, din causa chestieĭ rurale, a luĭ Barbu Catargiu, marele zguduitor de Ministere al timpuluĭ, agitator pentru Revoluţia de sus. Prevăzînd un vot de blam, miniştriĭ întreabă dacă eĭ aŭ dreptul de a pune în perspectivă disolvarea Adunăriĭ.

S. A. le Prince régnant, Jassi

Les paroles bienveillantes que V. A. a bien voulu m'adresser par la dépêche du 16 ont donné un nouvel essor à mon coeur, qui en avait bien besoin pour faire face à toutes les peripéties dont nous sommes assaillis. Nous sommes profondément reconnaissants à V. A. pour la confiance qu'elle met en nous: nous ferons tous les sacrifices pour la conserver. La promulgation de la loi sur la *réduction* a déjà produit son bon effet. J'avais communiqué par télégramme la dépêche de V. A. au préfet de Craïova. Voilà ce que M. Golesco vient de me dire après qu'il y est arrivé: „les commerçants, fermiers enver-

[1] Gheorghe.

ront directement au Prince l'expression de leur reconnaissance pour la réduction; ils sont tous dans la jubilation".

Il en était bien temps. Le journal de la droite, dans son No. d'hier, publiait déjà que *V. A. se refuse à accorder la réduction.* Ceci coïncide singulièrement avec les interpellations violentes dans la Chambre, où M. Catargi faisait des allusions directes à la personne de V. A.

Entre autres il a cité les paroles de V. A. „que le vote de la réunion des deux Chambres arrivait trop tard, puisque l'Union était déjà accordée par voie diplomatique", et que maintenant l'Union ne se fait pas, et on tient la question des paysans suspendue sur la tête des propriétaires, qui se trouvent dans le plus grand danger. Pourquoi le Gouvernement ne faisait-il pas, disait-il, émettre le vote par la Commission Centrale sur la réunion des deux Chambres, lui qui dispose de la majorité et qui a fait voter le suffrage universel [1] en trois jours, etc., etc. Nous avons été sommés inviter de nouveau la Comission Centrale pour se prononcer sur les votes, ce qui plus est, de nous adresser à V. A. pour, etc., etc., comme ils disent dans leur proposition. Nous ne voudrions cependant à aucun prix mettre V. A. en jeu; d'un autre côté, dans le vote que la Chambre valaque a émis sur la réunion, elle disait bien qu'elle laisse toujours à V. A. d'apprécier quand le moment sera opportun. Nous prions V. A. de nous faire savoir au plutôt possible quel est le terrain sur lequel nous devons combattre: sur celui de donner notre démission, ou celui de dissoudre l'assemblée, dans le cas où elle nous donnerait un vote de méfiance plus prononcé, s'il est possible, que celui qu'elle vient de nous donner.

Nous accepterons avec le même dévoûment l'une ou l'autre des deux alternatives que V. A. voudra choisir. En tout cas, nous devions presser la Commission d'émettre le vote, sauf à elle de se hâter ou non.

[1] *Sic!*

Cu privire la aceste lupte avem încă o telegramă a luĭ Mălinescu către Domn:

Ierĭ am avut o bătaie în Adunare. Ministeriul a susţinut maĭ singur lovirea. Adunarea n'a voit să primească numirile membrilor făcute de M. V. în comisiunea de anchetă, ci voià ca membriĭ să fie numiţĭ şi de o parte şi de alta. Ministeriul a susţinut că ancheta trebuie să fie saŭ administrativă saŭ parlamentară. După o discuţiune de patru oare, a rămas că Guvernul să facă ancheta, liberă fiind Camera de a face în urmă alta dacă nu i-ar plăcea cea făcută de Guvern. Oratoriĭ Dreptei, ieşind din chestie, ne-aŭ atacat cu o violenţă extraordinară. Li s'a răspuns cu energie şi demnitate. Răspunsul Ministeriuluĭ asupra aceluĭ punct a rămas fără replică. Nu ne îndoim că la cea d'intăiŭ şedinţă atacul se va reînnoi (şters: orĭ la ce împrejurare, noĭ ni vom îndeplini datoria păn' în sfîrşit).

O singură greutate neînvinsă avem: baniĭ ajung din zi în zi maĭ a nevoie în Cassă; arendaşiĭ, cu toate execuţiile ce li se pun, nu daŭ baniĭ, şi eĭ s'aŭ pus în măsură de a nu avea ce se lua de la eĭ; puţinul ce aŭ este sechestrat, dar nu ajunge de multe orĭ a plăti a zecea parte din ceia ce datoresc. Fiscul pierde foarte mult, şi de acum mult într'o lună nu va fi cu ce plăti nicĭ lefile funcţionarilor. Guvernul se va afla în cea maĭ tristă posiţiune şi-a da nouă ocasiune a face pe d. Catargiu să strige: *La faliment!* Rugăm plecat pe M. V. ca să binevoiţĭ a încuviinţa scăzămîntul cît se va putea maĭ curînd, dacă credeţĭ că trebuie să se facă, căcĭ maĭ pe urmă va fi prea tărziŭ. Arendaşiĭ, prin execuţiile şi sechestrele ce li se pun, pierd tot creditul, şi ceĭ mulţĭ cad în faliment, încît, dacă maĭ tîrziŭ s'ar şi încuviinţa scăzămîntul, nu li va maĭ fi nicĭ lor, nicĭ fiscului de vre un folos.

La 24 Iunie Camera munteană dădea, după propunerea luĭ Barbu Catargiu, vot de blam Ministeriuluĭ. Acesta lăsă să se ajungă la data închideriĭ Camerilor, care se face la 10 Iulie [1].

[1] Xenopol, *Cuza-Vodă,* I, p. 196.

Mălinescu, „revoluţionarul", avea vederile sale — ce se pot desluşi din fragmentele corespondenţeĭ — cu privire la legea electorală, pe care o lucra Comisiunea din Focşanĭ. Proiectul ce ieşi din desbaterile eĭ nu-ĭ plăcu, fiind prea oligarhic; el cerea, cum se vede din telegrama următoare către Cozadini, un singur Colegiu cuprinzînd pe toţĭ proprietariĭ de pămînt şi înlăturarea censuluĭ pentru eligibilĭ.

D. Cozadini, membru Comisiuniĭ Centrale,

Focşanĭ.

Proiectul electoral a făcut rea impresiune aice. Dupre calcule, mulţĭ din ceĭ cari aŭ drepturĭ astăzĭ nu vor avea cu legea propusă acum. Faceţĭ toate chipurile a introduce amendamente: de a fi alegătorĭ toţĭ proprietariĭ, de a fi un singur Colegiu şi de a nu se supune la nicĭun cens aleşiĭ.

Se pare că depeşa următoare e răspunsul luĭ Cozadini, datat chiar din Focşanĭ:

Les retards de notre rencontre ne sont pas de ma faute; le projet électoral est voté; quant aux articles, le vote général a lieu aujourd'hui; il n'a subi que peu de modifications quant au cens: les capacités sont électeurs et éligibles. Il serait trop long de faire son apologie. Pour moi, je le croirais plus défectueux qu'il ne peut l'être, s'il avait eu l'approbation d'une extrémité ou de l'autre; tandis que les conservateurs crient au suffrage universel, même gauche nous accuse aussi. Nous n'aurions pas même obtenu cela à la commission, si nous avions demandé davantage. N'oubliez pas que nous avons un centre gauche dans la commission, très prêt à devenir centre droit. L'essentiel était de faire représenter les communes à aucun prix, et pas même à deux degrés d'élection. Si nous avions tenté d'introduire les paysans en nature dans la Chambre, nous aurions fait, je crois, les affaires des conservateurs, qui veulent tuer le libéralisme chez nous par ses exagérations mêmes. Je vous souhaite une ténacité que je n'ai pas, mais qui produit seule le succès. Est-il vrai

que la Chambre valaque entame la discussion de la loi rurale?

Quand attendez-vous le Prince? Je veux partir sous quelques jours pour Jassy.

J'essaierai, mais réussir, c'est une autre affaire.

A vous de coeur.

Depeşa următoare e alt răspuns luĭ Mălinescu:

Les meilleurs institutions peuvent ne pas réussir entre des mains corrompues; il s'agirait d'augmenter le nombre d'électeurs *(sic)* et de les chercher dans les intérêts sérieux du pays; il fallaît, d'un côté, faire cesser la prépondérance des anciens privilégiés, de l'autre, écarter encore quelque temps les éléments ignorants ou dangereux. Cela a été le but des rédacteurs du projet. Il est possible qu'ils se soient trompés dans l'appréciation des forces vives et intelligentes du pays. Dans tous le cas, chiffre des électeurs de la propriété foncière est augmenté par l'admission des électeurs indirects; le cens électeurs des villes baissé à deux tiers, puisque une patente de 144 piastres suffit et, ce qui est l'essentiel, le quart des députés appartient aux communes rurales, qui les choisiront parmi les capacités admises sans justifier d'aucun cens. C'est quelque chose déjà, je pense; il faut laisser le reste à l'avenir, sans quoi on risque de compromettre et l'avenir et le présent, et peut-être de voir le passer la prépondérance et par la... diplomatique *(sic)*.

Je vous fais les mêmes excuses. Je suis horriblement [fatigué]. Il m'était entr'autres matériellement impossible d'accepter. Je suis de plus horriblement fatigué de la politique, qui ne me rapporte que fatigues et déceptions: je suis plus prêt que vous ne pensez peut-être à me retirer complètement. On n'a pas la mémoire du coeur.

Pour vous mes sentiments sont invariables.

Din timpul scurtuluĭ săŭ Ministeriŭ de Culte, Mălinescu a lăsat, într'un brulion, aceste rîndurĭ, care alcătuiesc, de sigur, una din cele maĭ frumoase cuvîntărĭ ţinute de un ministru romîn al Instrucţieĭ Publice.

Domnilor,

Sînt' abia patruzecĭ şi maĭ bine de anĭ de cînd o mînă binevoitoare, aruncînd un grăunte fecund într'un pămînt bun, a produs secerişul mănos de care ne putem bucura astăzĭ. Din douăzecĭ de învăţăceĭ aĭ veneticuluĭ de atuncĭ, astăzĭ nemuritorul Lazăr, putem număra 58.000 junĭ şi june Romîne, cari învaţă a ceti şi a scrie limba străbunilor noştri, şi o mare parte din eĭ cultivă artele şi ştiinţele. Ce progres! Sînt puţine popoare care, cu maĭ multe mijloace, cu maĭ multă perseverinţă, şi maĭ ales cu maĭ multă stabilitate in călăuzirea lor, să se fi putut bucura de o asemenea propăşire.

Care poate fi causa că, cu toate greutăţile întîmpinate, cu toate necurmatele prefacerĭ, putem încă să constatăm un progres însemnător, noĭ cari sîntem de maĭ multe sute de leghe departe de acele vetre focoase ale civilisaţieĭ Occidentuluĭ, de unde se răspîndeşte lumina asupra celeĭlalte părţĭ a globuluĭ? De unde vine că noĭ, Romîniĭ, vecinĭ cu bătrîna Sciţie, am făcut un progres maĭ răpede nu numaĭ decît popoarele ce ne înconjoară, dar chiar şi decît aceĭ cari aveaŭ, zicînd aşa, numaĭ să întindă mîna spre a culege fructele civilisaţieĭ? Cum se face că în alte părţĭ Guvernele cu mare anevoinţă pot introduce şcolĭ şi la noĭ săteniĭ înşişĭ, din toate părţile, cer a li se înfiinţa ?

Domnilor, la aceste întrebărĭ este un cuvînt. Poporul romîn, iertaţi-mĭ expresia, nu este o pădure vergură, el e un parc, care odinioară a fost cultivat şi apoĭ s'a părăgenit. Cum se descopăr căĭ romane şi monumente antice pe pămîntul Dacieĭ, de asemenea se află căile civilisaţieĭ în limba şi datinile poporuluĭ romîn. Cu puţină osteneală, grădinarul inteligent poate transforma pădurea aparentă într'o frumoasă grădină.

Dar, poporul romîn a fost odinioară civilisat, el nu are nevoie de un timp aşa de îndelungat ca să producă fructe bune, cum ar avea un popor noŭ, căruia pentru întîiaşĭ dată i s'ar înfige altoiul civilisaţieĭ. Pentru a se

incredinţa orĭcine despre deosebirea fundamentală ce există între poporul romîn şi între celelalte popoare din jurul său, compare-le unele cu altele; şi aŭ cine,—nu vorbesc de cutare pătură a societăţiĭ: este puţină deosebire între oameniĭ din oarecare clasă, fie de orĭce naţiune: maĭ mult saŭ maĭ puţin, eĭ aŭ aceiaşĭ politeţă,—ci, luînd masa poporuluĭ şi comparînd-o cu acea a vecinilor, vom afla datinile Romînuluĭ maĭ poleite, maĭ omenoase, într'un cuvînt maĭ cultivate decît ale celorlalţĭ şi supt oarecare punct de vedere o asemenea comparaţie chiar cu popoare maĭ înnaintate decît noĭ n'ar cădea în desavantagiul Romînuluĭ. De aceia aŭ şi fost Romîniĭ un timp îndelungat singurul post avansat al civilisaţieĭ în mijlocul popoarelor ce îĭ înconjoară; eĭ a fost şi caută să fie, dacă nu voiesc să piară, în fruntea propăşiriĭ popoarelor din Orient!

Fratele luĭ Mălinescu, care urmà şcoala militară din Turin, îĭ scrie după ieşirea luĭ din Ministeriŭ cele ce urmează, arătînd sentimentele de care atuncĭ Italieniĭ eraŭ însufleţiţĭ faţă de noĭ Asupra acestor sentimente şi asupra legăturilor noastre cu Italia supt Cuza-Vodă se poate vedea vol. III din a mea *Istorie a literaturiĭ româneştĭ*.

Cu privire la planul de revoluţie romîno-ungară al luĭ Garibaldi se cuprind preţioase ştirĭ în ce spune un Italian care a petrecut cîţĭva anĭ la noĭ în acest timp, ca profesor şi publicist [1], Marc' Antonio Canini, în cartea luĭ, apărut la Paris, *Vingt années d'exil* (1869), supt iscălitura „Marco Antonio, ancien émigré vénetien".

Pe cînd Cavour ar fi consimţit, în 1861, numaĭ „a lua iniţiativa uneĭ mişcărĭ pe Dunăre împotriva Austrieĭ" [2], Canini se gîndise a face din „mulţimea (?) de Romînĭ cari se aflaŭ în Sudul Italieĭ, ca desertorĭ austriacĭ" şi cari „se înrolaseră în legiunea ungurească orĭ în alte corpurĭ", „o legiune românească", la care s'ar fi adaus şi Romînĭ din Principate, „veniţĭ, în mic număr, în Italia pentru a servi causa libertăţiĭ"; s'ar fi chemat şi alţiĭ de acasă, şi această legiune s'ar fi alipit la cea spaniolă, a luĭ Garrido, în vederea unităţiĭ politice italiene [3]".

Canini merse la Garibaldi, îĭ oferi biografia luĭ, scrisă în romă-

[1] V. *Ist. lit. rom.*, III.

[2] Canini, *l. c.*, p. 167.

[3] *Ibid.*, p. 183.

neşte, şi căpăta de la dînsul, în Aprilie 1862, o proclamaţie, datată Brescia, 10 ale lunii, o proclamaţie sentimentală către „popoarele Europeĭ orientale", ca „să-şĭ scuture jugul, să-şĭ cucerească libertatea", „ridicîndu-se ca un singur om". El crede că aceasta s'ar putea face maĭ ales dacă ar uita „discordia ce domneşte între ele chiar, cu privire la organisaţia politică de stabilit în ţerile lor", „urile triste care aŭ consolidat, multe veacurĭ, sclăvia lor". Pentru a înlătura această greutate, el propune, „după biruinţă", care se va căpăta „prin bună înţelegere tot aşa de mult ca şi prin vitejie", — „o adunare generală aleasă prin sufragiu universal": ea va „statornici hotarele noilor State, va crea un noŭ drept internaţional" pe basa acestor două principiĭ: „Toate naţionalităţile trebuie să fie respectate" şi „Fiecare popor trebuie să aibă toată desvoltarea de care e în stare şi să ocupe în lume locul ce i se cuvine" Şi proclamaţia mîntuie cu aceste călduroase cuvinte:

„Daţĭ-va mîna! Proclamaţĭ înnaintea lumiĭ frăţia voastră, alianţa voastră... Cu această condiţie, biruinţa voastră e sigură în lupta ce se va porni. Popoare ale Europeĭ răsăritene, vă trimet o salutare frăţească în numele Italieĭ [1]".

Astfel decĭ amintesc propunerea pe care, încă în 1859, revoluţionariĭ ungurĭ o făcuseră Guvernuluĭ luĭ Cuza-Vodă de a-ĭ sprijini în lupta lor pentru Ungaria liberă, în schimb pentru concesiĭ marĭ — şi foarte puţin garantate — ce se făgăduiaŭ Romînilor din Ardeal [2], între altele limba romănească în comitate şi votarea liberă a dieteĭ ardelene asupra uniriĭ cu Ungaria. Un N. Bălcescu crezuse în 1848 în această frăţie, pe care o doriaŭ şi după 1859 liberaliĭ, de la C. A. Rosetti pănă la romancierul Filimon.

Torino, 1862, Iuni 11.

Prea-iubite frate!

De cînd mă aflu aicĭ n'am primit decît o singură scrisoare de la d-ta, adică aceia trimeasă prin Gorescu, neştiindu-mĭ încă adresa mea. De atuncĭ şi pănă acum, deşi ţi-am scris de două orĭ, n'am nicĭ cel maĭ mic răspuns saŭ ştire, astfel încît îmĭ vine a crede că, dacă nu depărtarea d-tale de Focşanĭ (după cum era vorba), este causa aceşteĭ întîrzierĭ, apoĭ de sigur acele scrisorĭ s'aŭ

[1] Pp. 184—6.

[2] Ch. Kossuth, *Schriften aus der Emigration*, II, p. 232 (*Uricariul*, XIII, p. 319). — Răp. V. A. Urechiă a tipărit într'o broşură actele relative.

pierdut, pentru că timpul în care de ordinariŭ se poate aştepta un răspuns din ţară a trecut de mult şi eŭ, cum zic, n'am primit nicĭ două liniĭ. În nerăbdare, decĭ, de a şti cum te afli şi dacă te afli încă la Focşanĭ şi tot de odată îndoiala că nicĭ d-ta nu veĭ fi ştiind nimic de mine, am hotărît a-ţĭ scrie una după alta, crezînd că astfel vor putea străbate până la d-ta măcar parte din scrisorile mele. În scrisorile trecute îţĭ scriam că în curînd voiŭ fi destul de pregătit să pot intra în şcoala de Bersaglierĭ, căcĭ neştiinţa limbiĭ m'a împiedecat de a face aceasta de cum am ajuns aicĭ. Simpatia este mare pentru noĭ, Romîniĭ, şi ar fi fost şi maĭ mare dacă nu ne-ar fi recomandat aşa de răŭ cîţĭva Romînĭ păcătoşĭ cari s'aŭ strecurat pe aicĭ.

Maĭ toţĭ Unguriĭ emigraţĭ, cari aŭ luat parte în campaniile cu Garibaldi şi cari aşteaptă începerea resbeluluĭ, ni arată nu maĭ puţină dragoste. Eĭ aspiră la o aliaţie romîno-ungurească („romano-ungarese"). De aceasta se ocupă foarte mult şi Garibaldi. După cele ce văd, se pare foarte aproape începerea resbeluluĭ, şi regret în tot minutul că şi Poloniĭ şi Unguriĭ aŭ să apară pe cîmpul de luptă supt stindardele lor propriĭ, afară de Romînĭ.

În una din scrisorile mele îţĭ dam oarecare ştiinţĭ relative la acestea. Libertatea este maĭ multă poate decît în toată lumea. Poporul este foarte nerăbdător pentru începerea resbeluluĭ, şi aceasta o manifestă în toate zilele şi la toate ocasiile. Poporul în unanimitate sprijine fapta luĭ Garibaldi de la Brescia, contra Nemţilor. Sînt cîteva zile de cînd am serbat cu toţiĭ ziua Constituţieĭ piemontese, unde, pe lîngă o inspecţie făcută de însuşĭ Regele garnisoaneĭ de aicĭ, care se urca la douăzecĭ şi maĭ bine de miĭ, am avut ocasie să văd şi să mă încredinţez de entusiasmul şi dragostea ce are acest popor minunat pentru armata şi Regele lor. Între alte trupe, cînd aŭ defilat Bersaglieriĭ, cariĭ sînt ceĭ maĭ consideraţĭ din toată armata Italieĭ, în faţa Regeluĭ şi a poporuluĭ, cre-

deam că se va prăbuşi pămîntul supt mine de strigătele: „Viva i Bersaglieri, evviva il Rè“.

Pe aicĭ speram că în curînd vom bea poate cafea prin Ungaria şi la noĭ, unde are a se începe resbelul. Chiar trebuie să şi fi ajuns oarecari misionarĭ italienĭ pe la Bucureştĭ. Ar fi bine să nu ne găsească nepregătiţĭ. Era vorba aicĭ de formarea uneĭ legiunĭ romîne, care, după înlesnirile ce ni se promit din partea Italienilor, este foarte uşor de a se face, şi unde zice că aĭ fi fost propus d-ta, de cătră uniĭ, şi Magheru.

În toate scrisorile ce ţi-am adresat, te rugam foarte mult să mă ajuţĭ, cît de neîntîrziat, şi măcar orĭ cu cît veĭ avea bunătate, căcĭ am ajuns să n'am ce mînca şi unde trăi, din causă că tîlhariĭ din ţară, cînd am pornit, mi-aŭ promis că-mĭ vor trimete leafa pe fiecare treĭ lunĭ înnainte şi acum, fiindcă lunile pe care mi-am fost luat leafa la pornire, aŭ trecut, şi cînd le-am scris şi le scriŭ necontenit, îmĭ răspund că să aştept să treacă treĭ saŭ patru lunĭ şi apoĭ să mă gîndesc la leafă, încît astfel sînt expus să ajung ca vaĭ de mine. Maĭ ales că nicĭ măcar nu sînt debarasat de oastea lor, căcĭ atuncĭ, după cum mi-aŭ promis însuşĭ Rattazzi, ministrul, în consideraţie că sînt Romîn, mă va primi cu gradul mieŭ la Bersaglierĭ, dacă voiŭ fini cu succes şcoala de Bersaglierĭ, care în adevăr că e o şcoală poate chiar maĭ bună şi maĭ practică decît acea de St.-Cyr din Franţa, după noile perfecţiunĭ ce s'aŭ făcut de la războiul urmat în Italia şi unde s'aŭ distins mult Bersaglieriĭ.

În fine, frate, te rog maĭ fă şi acum ce poţĭ pentru mine, căcĭ ştiĭ ce vra să zică într'o ţară străină, unde n'aĭ nicĭ un franc în pungă şi nicĭ credit măcar, căcĭ ceia ce aĭ avut bunătate a-mĭ da, abia mi-a ajuns de drum, să-mĭ fac uniforma, şi să mă susţin treĭ lunĭ, crezînd că apoĭ îmĭ vor trimete leafa iarăşĭ pe treĭ lunĭ înnainte, după cum mi-aŭ promis.

Adresa mea este: *Via Dora Grossa*, nr. 10, piano IV.

În dorinţa de a te vedea şi a te maĭ îmbrăţişa, sînt al d-tale sincer iubitor

Mălinescu.

P. S. Ceia ce-aĭ avea bunătate a-mĭ trimite se poate trimite prin un bancher care are corespondenţă aicĭ: numărîndu-ĭ baniĭ aceluia acolo, eŭ îĭ primesc la bancher aicĭ.

Peste cîteva lunĭ plîngerile ofiţeruluĭ din Turin eraŭ auzite şi de Domn, cum se arată în următoare scrisoare a ministruluĭ Cristian Tell, care aduce şi pentru V. Mălinescu oferta unuĭ loc înnalt în magistratură:

Bucureştĭ, 10 Maiŭ 1863.

Frate Mălinescule,

Vorbiam adesea cu M. S. Domnitorul despre d-ta, şi totdeauna l-am aflat în disposiţiunĭ foarte avantagioase despre lealitatea şi devotamentul dtale pentru binele patrieĭ. Totdeauna a fost dispus a-ţĭ da probe despre sentimentele sale, probe palpabile, şi nu ilusoriĭ, dar împrejurările zileĭ nu i-aŭ dat pas a se gîndi cu stăruinţă la amiciĭ săĭ. Aseară am primit scrisoarea d-tale cu data 28 Februar, pe care am cetit-o cu întristare de spre ceia ce priveşte pe cumnatul d-tale şi pe fratele d-tale. Ardeam de nerăbdare pănă a vedea pe Măria Sa, şi astăzĭ, găsind ocasiune favorabilă, i-am vorbit, şi îndată a dat ordine generaluluĭ Florescu a regulă trimeterea lefiĭ frateluĭ d-tale într'un mod regulat. Tot odată a pus asupră-mĭ plăcuta însărcinare a te întreba dacă voieştĭ să primeştĭ postul de membru la Curtea de Casaţiune în locul dluĭ Mitică Rosseti, care a demisionat din causa intereselor familieĭ, fiindu-ĭ consoarta bolnavă. Te rog dar să-mĭ răspunzĭ, etc.

Amicul dtale

Chr. Tell.

Cariera luĭ Mălinescu supt Cuza-Vodă se încheie cu această telegramă, pe care Domnul i-o trimete la 7 Februar 1866, cu cîteva zile înnainte de cădere:

Telegramă.

Presentată la Bucureştĭ, în 19/2, 1866.

Jassy. *Mr. Bas. Malinesco.*

Je suis heureux de vous apprendre que la Chambre, sur l'invitation du Pouvoir Exécutif, vous a voté deux mille piastres par mois, reversibles à votre dame et à vos enfants.

Mes compliments affectueux.

Prince Cousa.

Dintr'o corespondenţă privată: scrisorĭ ale consuluĭ rus Giers şi ale maĭ multor boierĭ.

Găsesc între hîrtiile mele corecturile uneĭ broşurĭ ce trebuia să apară acum zece anĭ cuprinzînd scrisorĭ comunicate de o persoană care doreşte a nu fi numită, şi chiar a nu se arăta cine e corespondentul luĭ Giers, cu care consulul rusesc punea la cale combaterea Uniriĭ şi apoĭ nimicirea luĭ Cuza-Vodă.

Din deosebite motive, broşura n'a apărut. Ni se pare azĭ că nu maĭ am dreptul de a răpi publicităţiĭ un material foarte interesant şi plin de neaşteptate revelaţiĭ.

A. Scrisorĭ ale consuluĭ şi comisaruluĭ rus de Giers.

I.

Bucarest, le 4 décembre 1853.

Dès mon arrivée à Bucarest je me suis entretenu, cher P..., avec Ch. Kotzebue relativement à ses affaires pécuniaires, pour lesquelles il veut recourir à votre obligeance. Vous trouverez ci-près les pleins-pouvoirs qu'il vous adresse pour toucher l'argent que les Cantacuzène doivent à sa femme.

D'après le compte que j'ai fait avec mes beau-frères, Grégoire doit à M-me Kotzebue 1.693 ducats avec les intérêts depuis le 1-er janvier 1853, et Léon 1.106 ducats, avec les mêmes intérêts. Il n'y a pas de lettres d'obliga-

tion, mais mes beau-frères reconnaissent la dette. Je crois cependant que, vu les circonstances critiques dans lesquelles se trouvent les affaires des Cantacuzène, il serait juste de ne pas leur demander les intérêts pour la dernière année.

Vous aurez appris par les bulletins les succès que nous avons obtenus dans la Mer Noire et sur la frontière du Caucase. L'affaire de Sinope surpasse tout ce que l'histoire navale nous offre de curieux; anéantir 13 bâtiments de guerre sans en perdre aucun de son côté est vraiment chose incroyable. La victoire près d'Achaltzia est encore très brillante. Dieu veuille que sur le Danube on en fasse autant.

Je ne puis pas décidément me débarasser de la fièvre; ma pauvre femme, qui est ici depuis deux jours, est également souffrante. Je suis loin de m'amuser à Bucarest.

Adieu, cher... Mettez-moi aux pieds de Madame, et croyez-moi toujours

Votre tout dévoué ami:

Giers.

II.

Jassy, le 13 février 1854.

Vous avez bien raison, cher..., de me reprocher mon silence: c'est vraiment impardonable de ne pas vous avoir écrit jusqu'à présent. La bonne volonté ne m'a pas cependant manqué, je vous l'assure, mais je suis tellement tracassé dans ma nouvelle position, que j'ai à peine le temps de songer à ma correspondance privée.

Je vous envoie ci-près une lettre pour mon frère le jurisconsulte. Vous pourrez le trouver au Département de la Justice: imaginez-vous que j'ignore son adresse!

J'espère que mon frère vous sera de quelque utilité dans votre affaire.

Nous sommes avec le Haut Commissaire[1] depuis quelques jours à Jassy. Voici les changements que nous avons cru devoir opérer au Conseil Administratif: la Vestiarie est confiée à Theodoritza Balsch, Coco [Stourdza] devient Postelnick, Mavroyény passe au Culte, Étienne Katargy au Département de la Justice, et le Ministère des Travaux Publics[2] a cessé d'exister.

> Et, rose, elle a vécu ce que vivent les roses:
> L'espace d'un matin!

Quant aux nouvelles du théâtre de la guerre, je n'en ai pas d'intéressantes à vous donner pour le moment; j'espère qu'il n'en sera pas ainsi au bout de deux ou trois mois et qu'avec l'assistance divine nos braves feront des prodiges! Plus l'Europe Occidentale s'acharne contre nous, et plus la chute de l'Empire Ottoman devient certaine: c'est là ma ferme conviction. On veut mettre à bout notre grand Souverain, qui n'a qu'à mettre en jeu les immenses ressources matérielles et morales dont il dispose, pour confondre nos ennemis.

Votre frère P... est toujours à Bucarest, mais il est faux qu'il soit entré, comme on le raconte ici, dans le corps des volontaires. Il s'intéresse toujours extrêmement au sort de ses compatriotes[3], qui se sont déjà en partie soulevés contre le joug ottoman. P... se porte, grâce à Dieu, très bien, malgré l'extrême agitation que lui donnent toutes les péripéties de la question d'Orient.

Adieu, cher ..., soyez heureux dans la poursuite de la malencontreuse affaire qui vous amène à Pétersbourg, et revenez-nous un moment plus tôt.

Votre tout dévoué

N. Giers.

[1] Turc.
[2] Creat de Grigore Ghica.
[3] Grecii.

III.

Bucarest, le 4/16 octobre 1858.

Me voici depuis plus d'un mois, cher ..., dans ma nouvelle résidence, où je me débats comme un malheureux contre toutes les difficultés que j'ai la chance d'affronter au début de ma nouvelle carrière dans les Principautés. Je suis d'ailleurs assez satisfait de la situation des choses en Valachie, où tout se passera probablement assez convenablement, malgré les énormités que contiennent les dispositions prises à Paris, et qui ne m'ont été connues qu'après mon départ de Constantinople. J'aurais bien voulu vous voir maintenant pour causer un peu avec vous sur les affaires moldaves, mais je ne pourrai me procurer ce plaisir que dans quelques semaines, car jusque là les affaires nécessitent [le] plus ma présence en Valachie. Je vous serais cependant très obligé si vous vouliez bien me communiquer du moins par écrit votre opinion sur la marche à suivre en Moldavie. Que pensez-vous de la nouvelle Caïmacamie? Je crains que nous ne nous laissions trop tirer à la remorque pour la France dans cette question, qui a un intérêt plus particulier pour nous. Je n'ai pas hésité de faire part de cette crainte à Pétersbourg, mais cette observation pourrait y arriver trop tard.

Avez-vous réussi, cher ..., auprès de D. dans l'affaire qui m'intéresse dans ce moment plus que jamais, car ma bourse se ressent extrêmement des frais énormes que m'occasionne mon instalation à Bucarest? Je suis tellement aux abois que je me décide de recourir à votre obligeance pour vous prier de me procurer un emprunt d'un millier de ducats, que je m'engage à restituer *dans six mois,* et même beaucoup plus tôt si je parviens à encaisser quelque partie de la dette que j'ai à recevoir des beau-frères et du cousin. Vous savez que je suis exact et que surtout je ne suis pas homme à abuser de la complaisance d'un ancien ami.

Plagino me fait entrevoir le plaisir de voir bientôt votre frère à Bucarest; j'espère que nous réussirons à le retenir ici pour quelques mois. En attendant, saluez-le bien cordialement de ma part...

[Ştirĭ despre d-na de Giers.]

Agréez, cher ..., les compliments les plus affectueux

de votre tout dévoué:

Giers.

IV.

Bucarest, le 5 juin 1859.

Il y a bien longtemps, cher ..., que je ne vous ai donné signe de vie, mais je suis sûr que vous appréciez équitablement les motifs de mon silence et que vous ne doutez pas des sentiments d'affection que je vous porte. La plume devient d'ailleurs aussi paresseuse lorsqu'on a trop que trop peu de choses à se dire. Vous devinez donc que j'ai souvent pensé à vous en traversant les différentes phases de cette question des Principautés, sur laquelle nous nous sommes si souvent entretenus dans des conversations intimes. L'épreuve actuelle est sous tous les rapports dure pour ce pays et, s'il la passe sans encombres, on pourra vraiment crier au prodige.

Cela prouverait que gouvernants et gouvernés ne sont pas si dénués d'esprit de discipline qu'on le croit généralement.

Nous attendons ici aujourd'hui l'illustre Prince dont vous nous avez gratifié; je ne me prononce pas sur ses qualités gouvernementales, mais, franchement, je trouve qu'à sa désinvolture on ne devinerait jamais en lui le chef suprême d'une nation de cinq millions d'habitants!

Que fait votre frère P...., que nous avons attendu ici pendant tout l'hiver? Est-ce vrai qu'il est devenu plus maigre que moi? Je me rapelle qu'il m'a fait demander un jour par Staal ce que je penserais de son entrée dans

l'armée roumaine. Bien que je vienne un peu tard avec ma réponse, cependant je vous prie de lui dire qu'il est difficile d'exprimer une opinion à ce sujet tant que le sort de ces pays n'est pas réglé par l'accord des Puissances. Il est bien entendu que j'en excepte la Porte et l'Autriche. Et, à propos de cette dernière, que pensez-vous de ses faits d'armes en Italie? Pour ma part, je ne doute pas un instant du résultat de cette guerre.

Je vous supplie, cher ...., d'user de votre influence sur le cousin D... pour me faire rembourser la dette dont vous connaissez mieux que tous l'origine. En cas de non-réussite, ce qu'à Dieu ne plaise, renvoyez-moi, je vous en prie, le billet d'obligation que je vous ai remis à Constantinople et qui est signé par son frère M..., entre les mains duquel se trouve l'original. Il faut que je songe sérieusement à mes affaires, car la famille augmente et la fortune diminue.

[Afacerĭ de familie.]

Adieu, cher ...; agréez les compliments affectueux

de votre tout dévoué:

Giers.

Mes amitiés à votre frère.

V.

Bucarest, le 31 juillet 1859.

Le dernier courrier m'a apporté, cher ..., à la fois vos deux lettres du 21 juin et du 18 juillet; aussi, malgré la proximité de la distance qui nous sépare, notre correspondance est soumise à des difficultés et des irrégularités dunt on ne pourrait se faire une idée dans des pays civilisés.

Mais, bien que surannées, vos nouvelles ont procuré toujours du plaisir, et j'espère que vous continuerez à m'écrire de temps en temps.

J'aurais peut-être partagé votre manière de voir à

l'endroit de ces pays si je ne voyais dans tout ce qui s'y passe un obstacle à l'influence autrichienne, qui allait prendre racine d'une manière très commode sans le contre-coup assez violent que lui ont porté les incidents qui se sont produits ici depuis la double élection. L'imbroglio actuel, a, sans doute, ses inconvénients, mais ils ne sont pas sans remède, tandis que l'influence autrichienne est le plus grand danger que je connaisse pour la politique traditionnelle que nous poursuivons dans ces parages, et par conséquent pour la chrétienté orthodoxe elle-même. Rappelez-vous seulement de la conduite de l'Autriche à l'égard des chrétiens de l'Empire Ottoman et de la Grèce, et vous serez, sans doute, de mon avis.

La paix de Villa-Franca a surpris tout le monde et n'a satisfait personne: l'avenir démontrera jusqu'à quel point Napoléon a fait là une bonne affaire pour lui. Pour ma part, je suis très content que cette paix soit venue nous tirer d'une situation embarrassante; notre intimité avec la France aurait pu passer par de dures épreuves, si la chère alliée devait se servir d'éléments impurs pour le succès de ses armes, ce qui, à mon avis, n'aurait pas manqué de se produire si la guerre se prolongeait et se généralisait.

La survivance d'Ozenow, dont vous me parlez, m'aurait, sans doute, convenu, mais on obtient rarement ce que l'on désire; quant au Département Asiatique, il n'en est plus question.

On tient malheureusement à me garder ici encore pour quelques années.

Mais arrivons à la malencontreuse affaire de Dmitry. Je ne manquerai certainement pas de réclamer officiellement l'argent qu'il me doit, mais pour cela je dois rentrer en possesion de son billet d'obligation qui se trouve entre les mains du cousin Michel. Or, pour recevoir ce billet, je dois restituer à Michel sa quittance, et c'est précisément ce papier que je vous ai remis avec ma

procuration à Constantinople. Rappelez-vous-en, cher P..., et fouillez bien dans les portefeuilles: peut-être y trouverez-vous ce chiffon de papier qui m'est si nécessaire.

Quelle nouvelle avez-vous de P...? On me dit qu'il est parti malade pour l'étranger.

Je vous serre cordialement la main et vous prie de croire à l'affection bien sincère de votre tout dévoué

Giers.

VI.

Bucarest, le 28 août '59.

Cher P... Votre lettre du 14 de ce mois m'a confirmé malheureusement la triste nouvelle que j'avais depuis quelques jours de la mort de votre excellent frère. Vous connaissez trop l'amitié que je portais au défunt pour douter de la part sincère que je prends à votre malheur. Je garderai, croyez-le-moi, le souvenir le plus précieux de nos relations intimes qui ont duré plus de 18 ans et qui ont été basées sur une parfaite conformité de principes, d'idées, d'opinions politiques et de tout ce qui peut cimenter l'amitié. J'ai un excellent portrait de P..., qu'il m'a donné l'année passée à Wurzbourg: il est d'une ressemblance frappante! Pouvais-je penser alors quel prix acquerr a bientôt pour moi ce portrait!

Je vous remercie de la restitution de la quittance de Michel, qui me permettra d'obtenir bientôt l'obligation de Dumitry et de réclamer officiellement le remboursement de mon argent. Je suis bien fâché que le cher cousin me pousse à cette extrémité.

Un de ces quatre matins le Prince Couza va se trouver régulièrement installé dans les deux Principautés. J'espère qu'il cherchera à s'entourer un peu mieux qu'il ne l'est aujourd'hui. Selon la décision des Puissances, il

se rendra à Constantinople pour faire son salamalek au Grand-Turc!

Agréez, cher P..., les compliments affectueux

de votre sincèrement dévoué;

Giers.

Plagino, ainsi que sa mère, se trouvent encore à l'étranger.

J'attends ma famille dans une quinzaine de jours.

J'ai eu le plaisir de recevoir votre lettre et je m'empresse de vous répondre que la requête au... partira demain de Scouléný. Dans trois jours nous n'aurons plus un seul soldat en Moldavie. Je pars demain de grand matin. Adieu, cher P..., gardez-moi un bon souvenir et comptez sur l'amitié

de votre tout dévoué:

le 1 Septembre 59. *Giers.*

Vous savez, sans doute, que l'Empereur a refusé les quatre points.

B. **O scrisoare a Caimacamuluĭ Moldoveĭ Toderiţă Balş.**

Jassy, le 4 juillet 1856.

Cher ami,

Vous avez sans doute appris tout ce qui s'est passé ici; vous devez concevoir le désir et le besoin que j'ai de vous entretenir. Veuillez donc, cher ami, vous rendre aussitôt à Jassi, car vous m'êtes nécessaire, autant que vos bons conseils.

J'embrasse la main à la cousine. J'espère qu'elle ne m'en voudra pas de ce que je vous arrache d'auprès d'elle.

Veuillez me mettre aux pieds de la charmante madame Aglaé, et embrasser de ma part mes gentilles nièces.

Votre ami dévoué

Th. N. Balsche.

C. **O scrisoare a luĭ Arsachi, fost ministru al luĭ Vodă Ştirbeĭ, membru în comisiunea de la Focşanĭ.**

Bucarest, ce samedi, 26 mai.

Ayant trouvé le projet de loi rurale, dont j'ai eu l'honneur de vous parler dernièrement, tel que je l'avais préparé pour le présenter à la Commission Centrale, je prens la liberté de vous le transmettre ci-joint. La présentation n'a pas eu lieu en 1859, pour des raisons qu'il est inutile de raconter ici, et l'année suivante un nouveau comité, dont j'ai fait encore partie, s'est arrêté au projet qui est aujourd'hui en discussion à la Chambre. Je vous prie seulement de ne pas faire aucun usage pour le moment de mon projet. A onze heures j'aurai l'honneur de passer chez vous et nous en parlerons.

En attendant, je vous prie de vouloir bien agréer l'assurance de ma haute considération.

Arsaki.

D. **Scrisorĭ ale luĭ Alexandru S.**

Jassy, 28 août [1857].

Mon cher Alexandre,

J'ai beaucoup d'affaires aujourd'hui et puis je travaille depuis près de 24 heures à tout ce dont mon père me charge et à mes tracasseries plus ou moins personnelles. Ainsi deux mots à la hâte à cause de la gravité des circonstances.

Il est venu aujourd'hui un ordre pour procéder à l'élection de deux évêques épiscopaux *(sic)* en qualité de titulaires et d'occupants définitifs des sièges diocésains. Le mode prescrit est le même qui a été en usage jusqu'ici. Nous voilà donc régis par deux principes électifs; quelle confusion d'idées! Leur élection sera subordonnée, quant à l'époque où elle s'effectuera, au désir du Métropolitain, que *nous cajolons*. L'élection des députés a manqué

être suspendue. Vogoridi avait écrit, dès qu'il avait reçu l'injonction d'aviser à de nouvelles élections dans le délai de 15 jours, que ce délai lui paraissait insuffisant et qu'il demande une prolongation. La Porte lui répond qu'ayant télégraphié à Paris, elle a obtenu une prolongation éventuelle qu'elle subordonne à son appréciation pour lui faire produire ou non un effet. L'ordre était, facultatif. Aussi n'en avons-nous pas usé. En attendant, les séparatistes sont fort mécontents. P. Balsch écrit à Coco en date de ...(?) jours déjà: „s'il n'y a pas majorité abstenons-nous et protestons". Il écrit hier soir à Vogoridi que Mr. Basile Stourdza, envoyé avec une mission extraordinaire, relativement aux élections, à Técoutsch et pour y contenir le zèle de l'administration, afin qu'il ne dégénère en excès, ne serait guère impartial lui-même; qu'en conséquence il proteste puisqu'il ne peut comprendre le revirement opéré dans les esprits subitement qu'en l'attribuant à son influence et à l'exercice des pouvoirs dont il est investi.

Les listes se sont faites ici; comme vous savez, tout le monde *est* inscrit et tout le monde *inscrit:* cette dernière mission est partagée par Skéletti, par Vogoridi, par les comités, par les agents extraordinaires des élections: ou nomme ainsi onze ispravniks provisoires à cet effet. Le doyen d'âge et de rang préside le Collège électoral. Voilà pour les principes.

Quant à l'application, c'est qu'une fois inscrit, jusqu'ici il n'y a plus de radiation. L'agent se plaint de l'insertion de quelques noms qui n'ont pas qualité de figurer sur les listes, de l'insertion par eux: de Hourmousaky, qui n'exerce pas depuis trois ans la qualité électorale d'avocat qu'il prend; de l'inscription de quelques étrangers, tels que Monsieur Argyropulo et votre beau-frère, mon homonyme. On ne radie pas! Le Métropolitain communique au Caïmacam la demande du clergé de radier Sohopan[1] sur la base qu'étranger d'origine, il ne saurait jouir

[1] Arhimandritul Sohupan.

des droits réservés au clergé indigène, car, ainsi que cela résulte d'une disposition réglementaire, le chapitre de l'indigénat n'est pas applicable au clergé. On confère le droit au Métropolitain de résoudre le litige, en l'engageant à se conformer aux lois en vigueur. Il est vrai que le clergé a déclaré s'abstenir en masse, si l'on portait atteinte à ses prérogatives comme clergé indigène. Le découragement des séparatistes est au comble. Ils ne peuvent même plus s'entendre pour arrêter une mesure en commun, car ils se sont débandés: Istraty et les uns dans: les districts, Basile Ghika et Costino[1] à Bucarest. Toutefois ce dernier tâtera le pouls aux électeurs de Fokshany, qu'il considère comme fort malades.

Coco[2] seul est ici sur la brèche, avec cet homme qui ne devrait avoir qu'un nom..... du terrestre séjour, tant il est inepte, Théodore Balsch. Le revirement dans les esprits est dans tous les districts. Les séparatistes ont à peine l'espoir de voir trois ou quatre districts se prononcer pour eux. Voilà ce qui se passe dans les classes du clergé et des propriétaires les plus grands. Les autres classes marcheront à l'aventure, à moins qu'elles ne marchent vers le Gouvernement... Il y a dans ce mouvement des esprits une large part à faire à l'entraînement, qui est inhérent à notre nature. Nous nous laissons pousser par les courants contraires; c'est l'action après la réaction. Il y a aussi la prédominance des apparences sur le fond, car enfin tout cela, quelqu'inattaquable que me paraisse l'action du Gouvernement au point de vue purement moral, c'est-à-dire sous le rapport de la loyauté et de la fidélité aux modifications de Bucarest, ne me semble pas être très conforme à l'esprit politique de la Porte, qui parle dans ses instructions de droits imprescriptibles, qu'elle cherche à sauvegarder, en même temps qu'elle est jalouse de voir effectuer sincèrement les élections moyennant l'application de tous les cas identiques.

[1] Costin Catargiu.
[2] Sturza?

Quoi qu'il en soit, le tableau que je vous ai *succinctement* tracé est fidèle. L'on ne saurait plus douter du voeu qu'émettra l'assemblée moldave, à moins de circonstances imprévues. En Valachie on exclut des listes, non pas les unionistes, non pas les séparatistes, mais... les partisans de Bibesco et de Stirbey. Qu'en résultera-t-il sous le rapport politique, je l'ignore.

Les voeux fussent-ils uniformes et identiques entre les deux pays, seront-ils sanctionnés par le Congrès? C'est là la grande question. J'ai mes opinions là-dessus, et vous les connaissez. Je viendrai vous voir après les élections, et même quelques jours après, bien entendu, si toutefois on me donne des chevaux sur une ligne où le Gouvernement, se trouvant aux prises avec un entrepreneur ancien et un nouveau, n'a pour le moment que le nombre de chevaux nécessaire à son service particulier. Je vous embrasse de tout coeur et vous prie d'agréer l'assurance de tout mon dévouement.

A. S.

Jassy, le 6 avril 1859.

Cher Alexandre,

La fameuse nouvelle Siléon, consignée dans la dépêche de Bucarest que je vous ai lue, dès le jour de votre départ, est devenue une bien grosse affaire gouvernementale. Un supplément au Moniteur moldave du 3 avril renferme ce qui suit:

Le soir de votre départ il y a eu illumination. Dans les discussions du soir où la publication du bulletin a eu lieu, beaucoup de personnes en prenaient le contenu comme dénotant une solution définitive de la conférence, ou une résolution de se passer de l'avis de la minorité qu'on maintiendrait par l'organe de la Russie dans l'impossibilité d'intervenir. Que voulez-vous qu'on fasse, me disait-on, dans une troisième conférence? Elle n'est plus

possible. Je sentais, en effet, qu'à moins de ne pas vouloir tenir la question ouverte jusqu'à l'entente ou à la déclaration de guerre au sujet des affaires d'Italie, on ne pouvait imposer à la minorité du congrès non plus l'avis de la majorité, fondé sur un nouveau principe, qu'elle serait libre de discuter, d'admettre ou de rejeter (car il n'est pas dans ce cas question de cela), mais, tout simplement, une infraction évidente à l'une des clauses de la Convention, rendue pour tous obligatoire dès le 19 août et à la modification de laquelle les deux Puissances formant aujourd'hui la minorité du congrès ne veulent point souscrire. C'est au milieu de ces discussions, où je m'escrimais à démontrer que la nouvelle gouvernementale pouvait être vraie, mais qu'elle ne pouvait, néanmoins, avoir d'autre portée que celle d'un incident, d'une phase de la discussion sans caractère définitif, que je reçus de Paris, le 5/17 avril, une dépêche datée du 16, ainsi conçue:

„Double élection reconnue purement et simplement par cinq. Adhésion des autres réservée; — instructions nouvelles demandées. Troisième séance ajournée jusqu'à réponse. Congrès fin avril."

Au fond de cette dépêche il y a bien une *reconnaissance*, et même par l'Angleterre, ce qui est immense.

C'est ce mot qui fait penser ici que la seule faculté accordée à la minorité consiste à adhérer à cette reconnaissance, comme à un protocole ouvert à l'assentiment des Puissances qui voudraient ultérieurement y souscrire. Mais il faut faire la part de deux choses: 1. Que c'est mon bonjouriste habituel qui me l'adresse et qu'il n'a pu écrire que sous l'influence, et d'après les impressions qui ont dicté la dépêche gouvernementale. 2. Que la situation au milieu de laquelle le dissentiment a surgi au sein de la Conférence, était d'autant plus tendue, qu'à cette même époque, les négociations relativement aux affaires d'Italie ne presentaient d'autre perspective que celle d'une formalité devant nécessairement me-

ner à une déclaration de guerre. Cette situation s'est de beaucoup améliorée depuis cette époque. L'agent m'a dit que le Gouvernement venait de prendre l'initiative d'une proposition de désarmement général de toutes les Puissances, après quoi seulement elles se présenteraient en Congrès. On peut, je crois, ne pas douter de l'accueil qui sera fait à cette proposition, et l'on doit reconnaître que, selon l'entente qui sera établie pour l'Italie, la question des Principautés, aujourd'hui ajournée, dépendante de nouvelles instructions, astreinte à une nouvelle discussion, pourra changer de face bientôt, si, pour d'autres motifs, on n'est pas intéressé à faire la guerre. Je crois savoir que la Porte est résolue à envoyer des instructions identiques à celles qui ont précédé jusqu'ici et qui émanaient d'elle.

Je vais vous en tracer de mémoire un petit extrait.

Par la première de ces pièces, l'Assemblée voit dans le fait de son ouverture par le Prince, qui s'est rendu dans son sein, un indice de la pratique sincère du régime constitutionnel, lequel de même que l'Union constitue la religion politique de la Roumanie. Elle rappelle que la souveraineté locale est non seulement reconnue en droit, mais qu'elle a reçu une sanction nouvelle par la théorie, qui a été plus tard admise, des faits accomplis, à l'occasion de la consécration de la double élection.

Elle reproche au ministère l'immoralité des élections des députés.

Elle lui reproche encore la dissolution de l'Assemblée précédente, fait auquel elle attribue les retards survenus dans l'organisation du pays.

Elle exprime l'espoir que le Prince, dans le but de hâter l'assimilation des institutions des deux pays, condition nécessaire de l'Union, saura faire cesser le désaccord qui a régné entre les Ministères des deux pays. Elle se réjouit de ce que le Prince, en qui se personnifie l'Union, prend en mains la défense de cette cause; elle conçoit de nouvelles espérances sur la base

de cette promesse solennelle et déclare que sans l'Union *pas de salut* pour la Roumanie. La seconde pièce, est aussi curieuse que conçue au point de vue d'un constitutionnalisme rigoureux, qui en affaiblit les conclusions.

Le système constitutionel, y est-il dit, est la loi politique du pays. Il est plein et entier et doit même *(sic)*, sans entendre tous les préceptes, tous les dogmes qui y sont ailleurs rattachés, quand même ils n'ont pas été inscrits dans la Convention: ainsi, d'une part, les Ministres sont responsables; d'autre part, l'Assemblée jouit du droit de pétitions, d'enquête, d'interpellation et de doléance (ces divers droits me paraissent contestables, quelques-uns dans le principe, d'autres dans leur généralisation). Partant de là et examinant au point de vue constitutionnel les actes d'Épourache [Iepureanu], on cite les actes incriminés que vous connaissez. On y ajoute deux faits que j'ignorais: l'un, la suppression de la taxe des Juifs. L'autre, la suppression de la participation du Métropolitain aux actes du Département du Culte, intervenue, paraît-il, sous le motif que cette participation était contraire à la liberté des cultes proclamée par la Convention, mesure qui a été, non seulement arrêtée par une voie extra-légale, mais a encore eu pour effet d'annuller *le voeu du Divan ad-hoc* pour l'existence d'une religion dominante. (Voilà, donc, la théorie de voeux, bons au mauvais, rendue obligatoire.)

Toute cette énumération des actes Épourache se termine par cette appréciation: que, loin de s'opposer *au principe* de la plupart de ces mesures, l'Assemblée en désapprouve la forme et l'inconstitutionnalité (que Épourache doit être heureux de cette absolution quant au fond!).

Reprochant enfin à Épourache, non plus les actes législatifs ou administratifs, mais politiques, on lui reproche d'avoir parlé du passé, de bottes, et de bottes, et de talons rouges, mais pas assez du présent. Ainsi il n'a pas entretenu l'assemblée *des conditions de l'existence poli-*

tique de la Roumanie, ni *de la convention télégraphique* de la Turquie et de l'Autriche, faite en vertu d'une *violation* de la souveraineté locale, *ni de l'acte du Danube*, ni des *protestations* antérieures du Gouvernement intérimaire à ce sujet, ni de la destination et des conditions de l'emprunt de France, ni du sort réservé à la *Constitution Radoucano*. On fait un crime de la dissolution de l'Assemblée précédente; on fait la guerre sur le terrain *des élections*, spécialement pour les collèges, d'une célébrité triste, mais proverbiale, de Bessarabie, et l'on conclut à la mise en *accusation* des ministres *qui ont participé aux actes incriminés*. (Cela implique tous les ministres depuis l'an dernier jusqu'à l'époque actuelle.) Les questions de chiffres sont abandonnées aux commissions spéciales. Voilà donc ce fameux travail, absurde comme toute [chose] défendue par les bonjouristes. Maintenant que j'en ai fini avec ce qui peut vous intéresser, arrivons à ce qui m'intéresse.

En premier lieu, je vous rappelle qu'avant la dissolution possible de l'Assemblée le projet de la Cour de Cassation lui sera soumis sous peu, qu'on s'entend avec la Valachie pour des amendements identiques et que le projet dès lors ne subira plus de retard dans son exécution, que Jean est enfin plus qu'assuré de recevoir une destination pour Fokshany. Ainsi, pour tenir la promesse que dans cette éventualité vous m'avez faite, il est, peut-être, temps d'empêcher que la majorité de votre conseil ne s'engage envers quelque autre.

Pentru schimbarea Ministeriuluĭ din care făcea parte Iepureanu pe chestia generalisăriĭ impozituluĭ funciar rural şi numirea la 27 Martie a Ministeriuluĭ Ioan Ghica, v. Xenopol, *Cuza-Vodă,* I, p. 74 şi urm.

Vienne, le 10 juin 1859; Hôtel Empereur Romain.

Cher P...,

Depuis le jour où j'ai quitté notre poète à Galatz, ce poète, devenu maintenant prosateur (car je l'ai quitté

écrivant, non plus dans la langue des Dieux, mais dans celle des simples mortels, des lettres à sa chère cousine, la Princesse Régnante), ce poète vieilli maintenant et courbé sous le poids des affaires, luttant vainement contre le désordre de l'administration, révisant les projets émis par votre cousin pour l'accroissement de la prospérité commerciale de Galatz, aboutissant, néanmoins, à l'impossible et se consolant, enfin, de l'absence des moyens nécessaires pour appliquer ses plans variés et gigantiques, par une correspondance, plutôt anecdotique et bavarde, que sentimentale, ou raisonnée au fond, avec une femme, qui s'appelle la Princesse; depuis ce jour où j'ai quitté la *cara patria*, sans autre regret que celui d'avoir laissé derrière moi un petit nombre de parents et d'amis, que je reverrai bientôt, avec plaisir, j'ai fait un voyage très-agréable en compagnie de la princesse Dragoutinsky, Dolgorouky d'Odessa et de la princesse Potoska, avec lesquelles j'ai lié bonne connaissance, provoquée par mes conversations avec ces dames, portant sur mes anciennes relations avec des membres de la société russe de Paris. D'emblée donc, franchise et confiance réciproque, voilà ce qui a caractérisé nos relations de peu de jours. Mais, pendant que je cheminais vers Vienne, il y a eu quelques incidents nouveaux en Italie, que vous verrez dans les journaux. La garde française a beaucoup souffert, et Napoléon, sans l'arrivée de Mac-Mahon, créé à cette occasion maréchal et duc de Magenta, aurait été fait prisonnier. Il suffit de vous dire que Leclerc a été tué tout près de Napoléon pour vous montrer combien les Autrichiens se sont bien battus et que Espinasse (pas confondre avec le Ministre de l'époque de la promulgation de la loi de sûreté), ce général qui avait, pendant la guerre d'Orient, risqué le sort d'une partie de l'armée française dans les marais de la Dobrutza, a également été tué. A l'heure qu'il est, Milan est évacué par les Autrichiens, qui résisteront fortement en s'appuyant sur leurs forteresses du Mincio et de l'Adda. La

Prusse et l'Angleterre épient le moment de proposer leur médiation et en saisiront la première occasion qui leur paraîtra favorable.

Mais revenons à notre pays et, en attendant que nous puissions juger jusqu'à quel degré la fixation de notre sort futur est indépendante de considérations plus générales, question qui ne manque pas d'importance et de gravité, sommes-nous devenus plus sages, circonspects, plus méthodiques, plus modérés et plus positifs dans la voie du progrès qu'à ces seules conditions nous pourrons parcourir sans danger? Je sais, mon P. . . , combien les opinions et les sentiments qui vous avez de tout temps manifestés en ce sens, sont profonds et sincères. C'est à cause de cette conviction que je m'adresse à vous, particulièrement, pour vous prier de me renseigner, avec l'esprit judicieux qui vous caractérise, sur le degré d'amélioration dénotée depuis mon départ dans les tendances du Gouvernement et de la Commission Centrale. Ce qui aurait pu me faire supposer que ces tendances sont moins provocatrices, on plus modestes, c'est une dépêche de Négry, que j'ai vue à Galatz, et selon laquelle le Sultan aurait signé, il y a dix jours déjà, l'iradé d'investiture, fait qui peut survenir, au risque pour la Turquie de perdre toute autorité morale dans les Principautés et qui placerait celles-ci en debors de la Convention et dans l'alternative, ou de l'anarchie, ou de l'arbitraire du Hospodar, ce qui mènera également et fatalement à l'intervention qu'il s'est agi d'éviter jusqu'ici. N'oubliez pas, en effet, que le protocole des cinq Puissances est tout entier là, sur la double nécessité d'écarter des éventualités fâcheuses et d'assurer l'application de la Convention. Or celle-ci sous les auspices actuels ne me paraît pas applicable. Si cet avis, qui, sous divers motifs, me semble être généralement partagé dans les Principautés, est fondé, la Conférence se serait donc trompée une fois de plus! La première fois, en nous accordant, dans les circonstances présentes, le droit

d'élire le Prince; la seconde en faisant consacrer une illégalité et une erreur électorale!

Je doute que la dépêche de Négry soit fondée sur le véritable état des choses. La preuve en est que Bulwer dissuade la Turquie de conférer l'investiture et qu'on s'occupe en ce moment de neutraliser une ville où la conférence pourra se réunir, y compris les plénipotentiaires des États belligérants. Faites-moi le double plaisir de tenir ce dernier point comme confidentiel et d'en écrire seulement un mot à mon père, en lui faisant la même recommandation. Je désire que cela ne soit pas connu en dehors de nous deux. En tout cas, rationellement, il ne m'est pas donné de croire à l'avenir politique de Cousa. A l'intérieur, il nourrit tous les partis de fausses espérances, les encourage tous, tour à tour, et les surexcite; il provoque à la Commission Centrale, par le choix de Mühlis-Pacha et d'autres encore, non plus le voeu simplement, mais la réalisation de l'Union, un seul Ministère, une seule Chambre, avec le choix d'un Leuchtemberg, et offre de donner sa démission une fois ce choix effectué et reconnu. Il continue d'entretenir les paysans dans l'espoir d'une modification radicale de leur sort, et ceux-ci, en ne voyant pas cet espoir réalisé, sont ou découragés ou surexcités par nos propagateurs des maximes de Proudhon, avec la différence, que, chez nous, ils substituent au droit au travail le droit à l'oisiveté; il élève le recrutement à un effectif supérieur au chiffre stipulé dans la Convention, en se passant de l'autorisation de la Porte et, de la sorte, il place une partie de la population dans la position d'émigrer en Turquie; il mobilise la milice de Moldavie et la transporte à Ploesty, sans que nous sachions, nous, dont la position actuelle est garantie par toutes les Puissances, quel est notre ennemie et le motif pour lequel nous en aurions un. Et, tandis qu'à Jassy il a eu une entrevue avec le général Glapka, il soutient à Constantinople que la formation du camp de Ploesty a pour but la répression de troubles éventuels en Valachie.

Voilà, mon prince, ce qui se passait et se disait à Fokchany, ou s'y préparait à la date de mon départ. Vous m'avouerez facilement que ces conditions, réunies à toutes celles qui dérivent d'une administration en désordre et de l'absence de toute idée sage d'organisation intérieure, ne sauraient, en principe, concorder avec un état de choses normal, ni fonder une situation durable. Rationnellement, cet état de choses ne saurait être, à mon avis, considéré que comme un mal transitoire, auquel on n'a pas encore obvié.

Cousa est donc un fait, dont la consécration en droit n'est pas encore survenue; mais aussi, il faut le reconnaître, un fait dont la nation (passez-moi ce mot à la mode!), qui *(sic)*, livrée aux luttes des partis et aux chances du scrutin, par lassitude, par erreur, par défaut de conscience des devoirs qu'impose le principe de l'élection bien entendue, a contribué à le créer, se trouve aujourd'hui, elle-même triste, silencieuse, effrayée de son propre ouvrage, et en redoute d'autant plus les conséquences, qu'elles ne pouvaient toutes être prévues, dès l'origine, et qu'il ne lui appartient plus de remédier par la voie légale, la seule salutaire, aux maux auxquels elle s'est exposée....

23 avril 1860.

Mon cher Alexandre,

Depuis votre départ, j'ai été à trois reprises à Jassy, pour quelques heures, à chaque fois. J'y allais chercher quelques nouvelles et quelques distractions; enfin, une compensation de ma solitude. Eh bien! chaque fois j'ai éprouvé l'effet contraire. Je revenais le coeur serré et tout gros d'indignation. J'ai voulu entr'autres céder à une pressante sollicitation de mon père pour son éternelle affaire et, dans ce but, j'ai dû chercher à parler au Prince. N. Docan était chez lui deux heures avant mon

arrivée; lorsqu'on m'a annoncé, moi qui ne voulais lui communiquer que quatre phrases, il ne m'a pas reçu. Décidément je lui porte sur les nerfs, mais il est vrai de dire que, à mon tour, j'ai cédé à la demande de mon père, pour ne pas paraître y mettre de la mauvaise grâce; mais j'ai prévu le résultat.

Le reste du monde marche à la dérive. Chacun est plus rigoureusement constitutionnel, quant à la forme, que jamais, et également insouciant du fond de toute chose. Coco joue un jeu effréné ou infernal; il appelle cela, sans doute, être rouge; cela doit en effet donner des couleurs que de gagner et de reperdre à la veille de la St. Georges 5.000 ducats; c'est ce qu'on assure qu'il a fait; aussi était-il d'une humeur massacrante hier avec moi.

Étienne Catargy, qui, à votre départ, était, je crois, chargé de former le Ministère, après avoir essayé d'accomplir sa mission l'a, depuis plusieurs jours, résignée entre les mains du Prince. Cogolnitzeano lui a succédé dans l'entreprise, et la formation d'un ministère sous ses auspices est presque certaine; on n'attend que la lecture du rapport sur le compte-rendu et le vote de la Chambre sur la même question pour lui confier l'administration du pays. On dit, je ne sais si c'est par une plaisante ironie, que Ionesco sera Postelnic et Boginka à la Justice; Négry est arrivé et restera trois semaines en Moldavie, quoiqu'il ne soit plus à Jassy. En examinant, au fond, ce qui se passe, et jusqu'à ces complications récentes résultant de la prolongation de la crise, qui maintient une foule d'intérêts en suspens et le pays sans administration, de cette impuissance de tous les partis à prendre et à conserver le pouvoir, il est impossible de n'y voir pas un système ou une idée préconçue et arrêtée chez Cousa. C'est celle de supprimer totalement l'Assemblée comme rouage conventionnel. C'est Cogolnitzeano qui est l'homme du coup d'État... Il cassera l'assemblée s'il n'a sa majorité; de la sorte la cassation précéderait le départ du Prince pour Constantinople. Si,

au contraire, il parvient à établir un accord avec elle, le fait ne précéderait point l'entente directe du Prince avec la Porte et les ambassadeurs. Toujours est-il, je crois, que Cousa est libre, dès à présent, de choisir le moment où il accomplira cet acte; s'il le retarde, c'est, il me semble, par pure coquetterie de libéralisme et pour laisser mieux s'enraciner chez les libéraux mêmes la conviction que le système actuel est défectueux et impuissant. Aussi bien qu'a-t-il à craindre, et quelle autre considération le retiendrait dans cette voie?

Intérieurement, rien. L'on dira que le règime constitutionnel et l'Union sont des voeux inséparables de l'amélioration du sort de la Roumanie, et l'on protestera en des termes et avec des principes tels que le fond même de cette protestation pourra faire excuser aux yeux des hommes de bon sens l'acte de Cousa. D'autres, moins outrés, rechercheront, au défaut d'institutions, *des garanties morales* dans le Gouvernement et dans les hommes qui le composeront, et poseront, peut-être, comme conclusion que Cousa n'en présente pas suffisamment. C'est possible, mais ce n'est pas probable; on n'osera pas poser cette conclusion, et ce qui prouve justement que les principes libéraux sont sans racine dans le pays, c'est que ceux qui les professent, en en abusant quand on le leur tolère, sont les premiers à courber la tête devant le pouvoir qui anéantirait ces mêmes principes. Coco, — rouge; Cogolnitzéano conservateur et homme de coup d'État; Hourmousaky, Théodore Ghika et d'autres qui, à l'occasion de l'accusation contre Épouran, lui reprochent, dans leur rapport sur le compte-rendu, des choses qui, considérées sous le raport politique, peuvent, tout au plus, être adressées au chef du ministère d'un État indépendant, — voilà toute la Roumanie.

Elle se résume en ces mots: contradiction et non-sens; partant faiblesse et impuissance. Cousa n'aurait donc rien à craindre de l'intérieur. À l'extérieur, si la question d'Orient devait prochainement surgir, le coup d'État pré-

sumé pourrait devenir l'occasion de l'ébranlement de toute chose chez nous. Mais, si l'explosion générale n'était pas prochaine, en ce cas *tout incident* qui viendrait compliquer une situation, embarrasser les Puissances, jeter le trouble dans ce qu'elles considèrent être les conditions générales de l'ordre, et même de l'ordre apparent dans un pays, ne serait-il pas écarté par elles? Pour faire fructifier, d'ailleurs, un tel incident, il faut plus qu'une occasion produite par des faits insolites et par la torpeur des partis; il faut un homme d'esprit, qui sache la saisir, qui ait l'appui à l'extérieur, et plus tard qui puisse réaliser véritablement de bonnes intentions, se basant, non plus exclusivement sur la volonté nationale d'un pays qui ne sait ce qu'il veut, mais sur l'accord et sur la conciliation des intérêts politiques ou collectifs des Puissances, avec la manifestation des voeux légitimes, des voeux pratiques du pays. Mais où est cet homme d'esprit? Pour ma part, je ne le vois pas. Cousa, encore une fois, n'a rien à craindre d'aucun côté, et il réussira, selon moi, à réaliser un bien relatif pour le pays, sans courir aucun danger pour sa position.

Il y a eu à l'Assemblée deux pièces curieuses, mises en circulation depuis la réouverture. Coco, pour ne pas me les remettre, m'en a caché l'existence, et je les ai parcourues par hasard, un instant, entre les mains d'un député. Ce sont: un projet d'adresse, en réponse au message du prince, de convocation et d'ouverture, et, enfin, le fameux et laborieux rapport, si long à paraître et si court dans son exposition.

Pentru aceste împrejurărĭ, retragerea, la 3 April 1860, a Ministeriuluĭ Iepureanu şi constituirea, la 3 Maiŭ, a unuĭ Ministeriŭ Kogălniceanu, în adevăr şi cu Bojinca, v. Xenopol, *Cuza-Vodă*, I, pp. 150—1.

E. O scrisoare despre răscoala din Iaşĭ (1866).

Cher ami,

Je suis *désolé* de savoir le *grand tyran* indisposé. J'espère que ce ne sera rien. Ta lettre, on me l'a remise

hier, et j'ai eu toute la journée un mal de tête fou: je suis resté couché toute la journée. ...

Tu me demandes des détails sur l'échaufourée de Jassy. Les faits simples et tels qu'ils se sont passés, sans parler des influences étrangères, auxquelles les uns les attribuent et que les autres nient, sont ceux-ci. Les maladresses du Gouvernement actuel, telles que: changement d'une grande partie des officiers moldaves de la garnison de Jassy en officiers valaques et finalement la nomination de Golesco comme préfet, avaient donné le prétexte aux aspirations séparatistes de Jassy, lorsque l'arrivée des deux membres de la Lieutenance Princière est venue mettre le comble à l'irritation. On disait que les Valaques les voulaient *forcer* à se déclarer pour l'Union, dont ils ne voulaient pas. Des réunions se sont faites pour déclarer qu'ils ne voulaient plus de l'Union, et *les plus modérés* n'admettaient l'Union qu'avec un Prince Étranger, avec la Cour de Cassation, l'École Militaire, etc., etc. à Jassy.

Constantin Mourouzy, qui vient d'arriver il avait quelques jours, a profité de ces dispositions, parcourant les réunions, les rues mêmes, excitant à la révolte, et monta la tête à Roznowano, et surtout à sa mère.

À un de leurs divers meetings, les consuls de Russie et d'Autriche ont assisté et ne se sont nullement gênés de faire la propagande séparatiste. Nounoutz [1] se voyait déjà couronné sous le nom de Nounoutz Ier et ne se gênait pas de répondre à ceux qui lui faisaient quelques observations, qu'il cédait à la *vox populi*. Le 3 avril, à l'église on ne voulait rien moins que le proclamer Caïmacan de Moldavie, Prince même (son mot *ça me va, ça me va*, qu'il a dit à ceux qui lui en ont fait la proposition, lui est même resté, et on l'appelait Nounoutz Ier Ça me va). Le Métropolitain est sorti à la tête de la foule avec les habits pontificaux et la croix en main, pour

[1] Nunuţă Roznovanu.

le porter au palais et demander au nom du peuple à la Lieutenance Princière sa retraite et porter à sa connaissance la nomination de Roznowano. Dès ce moment, les pierres ont commencé à pleuvoir sur les trouppes, dont plusieurs hommes ont été blessés. Deux pair (?), après avoir tiré en l'air, ont été obligés de reculer. Enfin, après les sommations faites pour Davilla, sur qui on a tiré de la maison Roznowano, les troupes ont commencé à donner pour tout de bon. Le Métropolitain a été très légèrement blessé; trois ou quatre hommes ont été blessés sur la place de la Métropole, et plusieurs blessés. Jusque-là ils étaient dans leur droit, car, ou bien ils devaient tirer, ou bien battre en retraite et laisser l'émeute maîtresse de la rue. Le peuple a été dispersé en quelques minutes, la porte de Roznowano enfoncée et tout ce qui était dedans arrêté. Mais alors ont commencé les charges dans les rues, même les plus éloignées du théâtre des désordres, et là des faits inouïs se sont produits. Il y a eu 33 morts, dont les 25 au moins étaient des malheureux qui, dans des quartiers écartés, se trouvaient dans les rues pour leurs affaires. Les soldats s'amusaient à sabrer et à tirer sur qui ils voulaient. Enfin je sais bien qu'une troupe lancée est difficile à [retenir] et à ramener, mais ces soldats sont des bêtes brutes, qui fuiraient devant une baïonette irritée, mais qui n'ont pas de frein losqu'ils n'ont rien à craindre; et les officiers sont de jeunes maladroits, qui pour la plupart avaient perdu le tête.

Voilà pour l'émeute. Quant au plébiscite, vous en savez autant que moi. Ils ont voulu, à la suggestion (?) de la France beaucoup, et un peu à celle de l'Angleterre, faire un fait accompli. Réussiront-ils? Celà me semble bien impossible, surtout maintenant que les conférences sont de nouveau ouvertes.

13 avril.

Georges.

F. Un memoriu romănesc către un om de Stat engles — de V. Mălinescu (?) —.

May 21 st, 1857.

My Lord,

Aware of the sympathies which you have shown for the Danubians. I venture to address you at the present moment in their behalf, in the character of an Englishman who hat visited the country, become interested in it, and promised numerous friends there to do what I could for their cause, especially on the forced absence of all the Roumans, called home at present by the elections.

After promising to consult the Danubians as to their desires and giving hopes that the final decision of England would be in accordance with them, the British Government, without waiting for the result of enquiry, have come to the decision to join with Austria and with Turkey to reject the demands of the Principalities to be united and to continue them as heretofore in subjection to separate Hospodars.

Although the chief and true reason for the decision is the desire felt at Constantinople to lean to Austria and conciliate Turkey, the reason assigned is that the union of the Principalites would lead to the erection into an independent kingdom, which, like that of Greece, would be ready to make an onslaught upon Turkey, and would not fail te become the tool or the ally of Russia in any future war.

I have already endeavoured to combat and refuse such assertions in the limited field opened to me in the last „Edinburgh Review". The exemple of Greece applies in no wise to the Principalities, the people of which have demonstrated over and over again (more especially in 1820) their total want of sympathy with, or similarity to, the Greeks. The Greeks are either the foes or the flatterers of Turkey, often both. The Roumans deprecate

being ruled immediately by the Turks, because the turkish administration is arbitrary and corrupt and stupid, always in the hands of ignorant and venal men, in every respect behind their age, and inclined to deny rather than fulfil the requirements of those christian subjects. But they prefer the suzerainty of the Sultan and the turkish political connexion to all others, and are anxious to prove a faithful bulwark of Turkey against all aggression from the North.

They desire the Union, not for the purpose of shaking off turkish suzerainty, which, if confined within the limits prescribed by the treaties, is not, either onerous or humiliating, but to get out of the old rule of Hospodarale administration, which has for a century and a half sold, robbed and enslaved, impoverished and depopulated the country. They know perfectly well that, if the government continue as heretofore separate at Jassy and at Bucharest, power must fall into the hands of the same boyard party, which knows no other than the old mode of government.

They have, indeed, an exemple before them. Some months back Stir Bey *(sic)* was removed from the Princedom of Wallachia, and the duty of replacing him as well as the Hospodar of Moldavia fell exclusively to Mr. Colquhoun, the British consul. He has been twenty years in the Principalities, cannot be wanting in knowledge or experience. And yet his choice of Alexander Ghika in Wallachia and his recommendation of M. Balche in Moldavia proved failures of the worst kind. The government installed and the Ministers named by one as by the other, have proved as imbecile, as corrupt and as Russian, as under the worst and most dependent Hospodars of the present century. Their rule has been more tyrannical and rapacious than that which they displaced. Their nepotism and incapacity are by none more forcibly admitted than by our consul himself.

Judging from the past and from the exemple under

their eyes, the Roumans can too unmistakably prejudge the future. They know that, if the nomination of the future Hospodars rests with the Porte, the prize will fall to the highest bidder. Whilst, if it be left to England or to France, ignorance and weakness will in Paris or London have the same result as avarice and corruption at Constantinople. Indeed no doubt seems to be entertained that the choice of the Powers, England being leagued with Austria, must fall upon Bibesco, of whose six years administration from 1842 to 1848 they possess such flagrant records.

I have had frequent conversations with the most intelligent and independent men, both of Wallachia and Moldavia, who deplored above all things the continuance of the Hospodarale *statu-quo*. All deem it impossible to continue to live under such a government. The more hot and spirited of the boyards declare that the only remedy for such an abandonment of them by the western Powers was to fling themselves and their country into the arms of Russia, whose tyranny, however odious, was still preferable to the tyranny of either Austrian or Fanariot. The more moderate and sensible deprecated any such scheme, but declared that their resolve was to sell their property and expatriate themselves and their families for ever, if, after all their hopes excited and the promises made, they were to be flung back to rot and to suffer, as they have done for the century past

Taking the decision that it does, the English necessarily leans upon the Austrian party in the Principalities. Liberal and independent boyards will henceforth hold aloof, and have no communications with the British commissary. As to the consul, Mr Colquhoun, no man of any party would enter his house, except the functionaries whom he had named. The Austrian party at Bucharest and at Jassy is no other than the Russian one. It consist of the same men who have served Duhamel and Ruckman, although they now look for the word of com-

mand to the Austrian consul. The Ministers of Caimakan Balche in Moldavia, including M. Balche himself, though nominated through English influence, were all of them the agents and servants of Russia. And the Caimacan Vogorides, named but the other day, maintains every one of them in office. Were Gortchakoff to reoccupy Jassy, he would not have to replace a simple functionary. They are all old friends and nominees.

Lord Clarendon, to whom I had the honour of presenting some observations, remarked that the rivality between Russia and Austria offered the best guarantee for the independance and freedom of the Principalities. Such reliance is, I fear, a delusion. There exists, no doubt, a certain rivality between Austria and Russia, but not such as to preclude a tacit understanding with respect to objects which are the common interests of the two empires. The common interest of Austria and of Russia is to eliminate, defeat and crush all interference and influence of the Powers of the West in the regions of the Danube. There are ample proofs during the war that, even when Austria was threatening Russia, there was still an understanding between them, to keep the military occupation of the Principalities exclusively in the hands of one or of the other, and above all things prevent the entrance there of the troops of the West.

I feel confident that, however opposed to each other, Austria and Russia would agree to morrow at least as to the temporary disposal of the Principalities. The British government and is allies have so completely outraged public opinion there, that in all probabilty public troubles will ensue. Even if they do not take place now, they must occur upon the restoration of the Hospodarale government. The presence of turkish troops, instead of awing or allaying excitement, would on the countrary increase it, and lead to inevitable collision as well as excesses. The consequence would be that the protecting powers must send troops. But England and France are

far. And England trusts Austria, whilst France now puts more trusts in Russia. What must ensue? That Russian troops will occupy Moldavia, and Austrian troops Wallachia. And this division, however temporary at first, will have a strong tendency to become permanent. In other words, the Principalites, for which England fought and bled, will in the upshot have shared the fate of Poland.

If, to avert such catastrophe, Your Lordship would raise Your powerful generous voice, You could not best earn the gratitude of a nation about to perish, and the same time vindicate the character of England, or at least the english Parliament, from being the accomplice of a most foul as well as foolish act of policy.

Dăm şi traducerea acesteĭ bucățĭ:

Domnule,

Sigur de simpatiile pe care le-ațĭ arătat pentru Danubienĭ, îndrăznesc să mă îndrept către d-voastră în folosul lor, ca un Engles care am visitat această țară, am cîştigat interes pentru dînsa şi am făgăduit multor prietenĭ de acolo să fac ce aş putea pentru dînşiĭ, maĭ ales în lipsa silită a tuturor Romînilor, chemațĭ acasă acum pentru alegerĭ.

După ce a făgăduit să consulte pe Danubienĭ în ce priveşte dorințele lor, şi după ce li-a dat speranță că hotărîrea finală a Anglieĭ va fi în concordanță cu ele, Guvernul engles, fără să aştepte resultatul cercetăriĭ, a venit la hotărîrea de a se uni cu Austria şi cu Turcia pentru a răspinge cererile Principatelor de a fi unite şi pentru a le păstra ca şi până acuma în supunere către Domnĭ osebițĭ.

De şi motivul de căpetenie şi cel adevărat pentru această hotărîre stă în dorința ce s'a simțit la Constantinopol de a se răzima pe Austria şi de a împăca Turcia, rațiunea ce se dă este că Unirea Principatelor ar duce

la ridicarea lor ca Regat independent, care, ca şi al Greciei, ar fi gata să atace Turcia şi ar ajunge neapărat ~~jucăria~~ orĭ aliatul Rusieĭ în orĭce războiŭ viitor.

M'am încercat şi până acum să combat şi să răsping astfel de aserţiunĭ în cîmpul mărgenit care mi s'a deschis în ultimul număr al „Revisteĭ de Edinburg". Exemplul Grecieĭ nu se aplică în nicĭo privinţă Principatelor, aĭ căror locuitorĭ aŭ dovedit de atîtea orĭ (maĭ ales la 1820) desăvîrşita lor lipsă de simpatie pentru Grecĭ orĭ de asămănare cu dînşiĭ. Greciĭ sînt, orĭ duşmaniĭ, orĭ linguşitoriĭ Turcilor, adesea orĭ şi una şi alta. Romîniĭ nu vreaŭ să fie cîrmuiţĭ de-a dreptul de Turcĭ, pentru că administraţia turcească e arbitrară şi conruptă şi stupidă, totdeauna în mînile unor oamenĭ ignoranţĭ şi venalĭ, cari în toate privinţele sînt maĭ pre jos de epoca lor şi aplecaţĭ maĭ curînd să refuse decît să îndeplinească cererile supuşilor lor creştinĭ. Dar eĭ sunt maĭ bucuroşĭ de suzeranitatea Sultanuluĭ şi de legătura politică cu Turciĭ decît de orĭcare altele, şi sînt îngrijiţĭ să se dovedească un credincios bulevard al Turcieĭ împotriva orĭcăruĭ atac de la Nord.

Eĭ doresc Unirea, nu pentru a scutura suzeranitea turcească, ce nu poate fi nicĭ împovărătoare, nicĭ umilitoare, dacă e mărgenită în hotarele prescrise de tratate, ci a scăpa de vechiul regim de administraţie hospodarală, care, un veac şi jumătate, a vîndut, furat şi robit, a sărăcit şi a despoporat ţara. Eĭ ştiŭ foarte bine că, dacă Guvernul ar urmà, ca până acum, deosebit la Iaşĭ şi la Bucureştĭ, puterea ar trebui să cadă în mînile aceluiaşĭ partid boieresc care nu ştie alt fel de Cîrmuìre.

De fapt, eĭ aŭ un exemplu înnaintea lor. Cu cîteva lunĭ în urmă, Ştirbeĭ a fost scos din Domnia Ţeriĭ-Româneştĭ, şi sarcina de a-l înlocui şi pe dînsul şi pe Domnul Moldoveĭ a căzut exclusiv asupra d-luĭ Colquhoun, consulul engles. El a stat douăzecĭ de anĭ în Principate, şi nu-ĭ poate lipsi cunoştinţa saŭ experienţa. Şi totuşĭ alegerea ce a făcut în persoana luĭ Alexandru Ghica în Ţara-Românească şi recomandarea de către el a d-luĭ Balş în

Moldova s'aŭ dovedit greşelĭ de cea maĭ rea speţă. Guvernul instalat şi miniştriĭ numiţĭ de unul ca şi de cellalt s'aŭ arătat tot aşa de proştĭ, de conrupţĭ şi de rusofilĭ ca supt ceĭ maĭ răĭ şi maĭ servilĭ Hospodarĭ aĭ veaculuĭ acestuia. Guvernul lor a fost maĭ tiranic şi răpareţ decît acel pe care l-a înlocuit.

Despotismul şi incapacitatea lor nu e recunoscută de nimenĭ maĭ hotărît decît de însuşĭ consulul.

Judecînd după trecut şi după exemplul ce-l aŭ supt ochĭ, Romîniĭ nu se pot înşela în prevederea viitoruluĭ lor. Eĭ ştiŭ că, dacă numirea viitoruluĭ Hospodar rămîne în seama Porţiĭ, răsplata o va avea cine dă maĭ mult. Pe cînd, dacă se lasă în seama Anglieĭ orĭ a Francieĭ, ignoranţa şi slăbiciunea vor avea la Paris orĭ la Londra acelaşĭ resultat ca şi lăcomia orĭ conrupţia la Constantinopol. De fapt, pare că nu e nicĭo îndoială că alegerea Puterilor, în casul cînd Anglia ar fi unită cu Austria, ar cădea asupra luĭ Bibescu, despre aĭ căruĭ şese anĭ de Cîrmuire, de la 1842 la 1848, eĭ aŭ atîtea amintirĭ flagrante.

Am avut adesea convorbirĭ cu ceĭ maĭ inteligenţĭ şi maĭ neatîrnaţĭ oamenĭ, atît din Ţara-Romănească, cît şi din Moldova, cari deploră, maĭ presus de orĭce, continuarea statuluĭ-quo hospodaral. Toţĭ cred că e cu neputinţă a mai trăi supt un astfel de Guvern. Ceĭ maĭ aprinşĭ şi cu temperament dintre boierĭ declară că singurul leac pentru o astfel de părăsire a lor de către Puterile apusene ar fi să se arunce, eĭ şi ţara lor, în braţele Rusieĭ, a căriĭ tiranie, orĭcît de odioasă, e totuşĭ preferabilă tiranieĭ Austriacilor ca şi Fanarioţilor.

Ceĭ maĭ cumpătaţĭ şi simţitorĭ răspingeaŭ orĭce plan de acest fel, dar declaraŭ că hotărîrea lor era să-şĭ vîndă averea şi să plece din ţară, eĭ şi familiile lor, pentru totdeauna, dacă, după toate speranţele ce li s'aŭ trezit şi făgăduielile ce li s'aŭ făcut, eĭ ar trebui să fie aruncaţĭ înnapoĭ pentru a putrezi şi a suferi, cum aŭ făcut în veacul trecut.

Luînd hotărîrea pe care o ieaŭ, Englesiĭ se razimă în

chip firesc pe partidul austriac în Principate. Boieriĭ liberalĭ şi independenţĭ se vor ţinea de acum înnainte la o parte şi nu vor avea niciŭn fel de comunicaţiĭ cu comisarul engles. Cît priveşte pe consul, d. Colquhoun, nimenĭ, din niciŭn partid, nu vrea să-ĭ între în casă, afară de funcţionariĭ pe cari i-a numit. Partidul austriac din Bucureştĭ şi din Iaşĭ nu e altul decît cel rusesc. E alcătuit din aceiaşĭ oamenĭ cari aŭ servit pe Duhamel şi pe Rukman, de şi acuma-şĭ caută cuvîntul de comandă la consulul austriac. Miniştriĭ Caimacamuluĭ Balş, în Moldova, cuprinzînd şi pe d. Balş chiar, de şi aŭ fost numiţĭ prin influenţa englesă, sînt, toţı, agenţĭ şi slugĭ ale Rusieĭ, şi Caimacamul Vogoridi, numit abia dăunăzĭ, îĭ ţine pe toţĭ în slujbă.

Dacă Gorceacov ar să reocupe Iaşul n'ar avea de schimbat niciŭn funcţionar. Eĭ sînt toţĭ prietenĭ vechĭ şi creaturĭ ale luĭ!

Lord Clarendon, căruia am avut cinstea de a-ĭ înfăţişa unele observaţiĭ, a spus că rivalitatea dintre Rusia şi Austria oferia cea maĭ bună chezăşie pentru independenţa şi libertatea Principatelor. Această credinţă cuprinde, mă tem, o înşelare. Este, fără îndoială, oarecare rivalitate între Austria şi Rusia, dar nu aşa de mare, încît să împiedece o înţelegere tăcută cu privire la lucrurĭ care sînt interesele comune ale celor două Împărăţiĭ. Interesul comun al Austrieĭ şi al Rusieĭ este să înlăture, să înfrîngă şi să strivească orîce amestec saŭ înrîurire a Puterilor Apusuluĭ în regiunile Dunăriĭ. Sînt dovezĭ destule în timpul războiuluĭ că, şi atuncĭ cînd Austria amenința Rusia, era totuşĭ o înţelegere între ele pentru a ţinea ocupaţia militară a Principatelor numaĭ în mînile uneia saŭ ale celeialalte şi, mai presus de orîce, pentru a preveni intrarea în ele a trupelor Apusuluĭ.

Sînt sigur că, orîcît de opuse una alteia, Austria şi Rusia s'ar înţelege a doua zi, cel puţin pentru ocuparea temporară a Principatelor. Guvernul engles şi aliaţiĭ săĭ aŭ jignit aşa de mult opinia publică acolo, că tulburărĭ

vor izbucni, cu toată probabilitatea. Chiar dacă nu s'ar întîmpla acuma, ar veni la restaurarea Guvernuluĭ hospodaral. Presenţa trupelor turceştĭ, în loc să îngrijească orĭ să slăbească aţîţarea, ar creşte-o, din potrivă, şi ar duce la o ciocnire ~~neapărată~~ şi la excese. Urmarea ar fi că Puterile protectoare ar trebui să trimeată trupe. Dar Anglia şi Franţa sînt departe.

Şi Anglia se încrede în Austria, pe cînd Franţa-şĭ pune încrederea maĭ mult în Rusia. Ce ar ieşi de aicĭ ? Că trupele ruseştĭ ar ocupa Moldova şi trupele austriace Ţara-Românească. Şi această împărţire, de şi trecătoare întîiŭ, ar avea o tendinţă puternică de-a ajunge permanentă. Cu alte cuvinte, Principatele, pentru care Anglia s'a luptat şi a sîngerat, ar fi împărţit, la urmă, soarta Polonieĭ.

Dacă, pentru a împiedeca o asemenea catastrofă, d-voastră aţĭ ridica puternicul dvoastră glas mărinimos, n'aţĭ putea merita mai bine recunoştinţa unuĭ neam care e în primejdie de a peri şi, în acelaşĭ timp, n'aţĭ putea apăra maĭ bine caracterul Anglieĭ, orĭ măcar al Parlamentuluĭ engles, de învinuirea că e complicele unuĭ act politic tot atît de nebun, pe cît de nebunatec.

G. Telegrama francesă pentru anularea alegerilor din 1857.

Ni se comunică acest act:

Baron Talleyrand à Mr. Place, consul de France à Jassy.

Bonnes nouvelles!

Paris m'a autorisé à protester. Je le ferai demain, d'accord avec mes collègues. Après la séance une estafette portera aux trois consuls l'ordre d'en informer le Caïmacam.

Thouvenel a reçu l'ordre *d'obtenir absolument* l'annullation des élections. Communiquez!

H. O poesie politică uitată a lui Alecsandri.

Steaua Dunării a luĭ Kogălniceanu publică pe p. 280 a volumuluĭ din 1857 o poesie neiscălită, în care se înfierează purtarea trădătoare a luĭ C. Hurmuzachi, prefăcut în duşman al Uniriĭ şi în sprijinitor al candidaturiĭ la tronul moldovenesc a luĭ Grigore Sturza.

Frumuseţa versurilor, ca şi amintirea legăturilor de odinioară ale poetuluĭ cu bătrînul Hurmuzachi, care găzdui la Cernauca în 1848 pe emigraţiĭ moldovenĭ, vădeşte pe Alecsandri.

El n'a pus fireşte acest atac pătimaş între operele sale poetice. Bucata e deci nouă pentru cetitorĭ:

D-luĭ C. Hurmuzachi.

Tu care, în beţie de oarbă linguşire,
Pentr'un stăpîn la care de ierĭ te-aĭ slugărit,
Reverşĭ fără mustrare venin şi clevetire,
Pe ceĭ ce sînt în viaţă şi pe ceĭ ce-aŭ murit[1],

Tu care în Moldova ce-acum îţĭ este mamă,
Pierzînd recunoştinţa, uitînd pe-aĭ tăĭ amicĭ,
Cutezĭ s'aruncĭ în public batjocura infamă,
Chiar fiilor Moldoveĭ cari-aŭ fost mucenicĭ,

Tu care verşĭ despreţul pe-o epocă măreaţă,
Cînd România 'ntreagă din moarte s'a trezit,
Şi-a arătat la lume că 'ntr'însa este viaţă,
Căcĭ are copiĭ vrednicĭ în sînul eĭ iubit,

Gîndeşte c'al tăŭ strigăt răsună din morminte,
În care zac martiriĭ frumoaselor credinţĭ,
Gîndeşte-te, sărmane, că bunul tăŭ părinte[2]
Te-aude şi te plînge cu lacrime fierbinţĭ!

Un revoluţionar de la 1848.

[1] Grigore Romalo, Nicu Ghica, Bibescu, Voinescu, Filipescu, Ralet, etc., oamenĭ ce aŭ luat parte la evenimentele din 1848. *(N. l. Al.).*

[2] Bătrînul Hurmuzachi, prietenul tuturor acelor pe cari fiul său înjură astăzĭ prin foaia *Constituţionarul (N. l. Al.).*

I. Treĭ scrisorĭ din vremea luĭ Cuza-Vodă.

De la un Costachi Gherghel din Dorohoiŭ, s'aŭ păstrat aceste treĭ scrisorĭ interesante:

Sibiiŭ, 25 Maiŭ 1864.

Costache Ghergheli de Fogaraş către Şt. Draganovicĭ. Arată cum era să moară „în Ţara Muntenească, la Cîmpina" şi l-a căutat „un Romîn doftor de reghiment, ce venise la acel orăşel în congediu". „Dumnezeŭ ştie că nu sînt bun creştin". Doctorul de la Braşov nu i-a plăcut. „Dar la Belgrad, la Alba-Ulpie, am găsit mare doftor, pot zice mare, unde bine m'aŭ căutat, numaĭ cu nişte picăturĭ în apă. Aicĭ îĭ adresă scrisoarea la Otel „Römischer Kaiser", Hermerstein, dar scrie nemţeşte adresa.

Eŭ, îndată ce oiŭ trece la Tîrgul Ocneĭ, ţi-oiŭ telegrafia să-mĭ trimiţĭ caiĭ la Dulceştĭ, la Hurmuzachi".

Bucureştĭ, 26 April 1865.

Costachi Ghergheli către Şt. Draganovicĭ. „Ce se atinge de însurăţeĭ, vor vedea ce vom face, şi ţi-oiŭ scrie, dar la toată întîmplare nu socot să li daŭ pămînt la cotune, şi nu aiure, şi să se mute acolo, şi n'aŭ făcut clacă eĭ, n'aŭ avut pămînt, şi prin urmare nicĭ pot pretinde; maĭ vine şi alta, dar cu ce or plăti, că multe pămînturĭ şi a' multora aŭ să le lepede, căcĭ acele se vor da însurăţeilor, cînd ceĭ ce le-aŭ luat, se vor lepăda... Aŭ venit şi zile pentru ţeranĭ, dar pe aice... de la Focşanĭ păn' în Bucureştĭ, n'am văzut 150 fălcĭ arăturĭ, iar de toamnă grîie micĭ se vede sămănate la Botoşanĭ şi Bacăŭ. S'aŭ pornit de aice militarĭ... Aud că locuitoriĭ s'ar împotrivi...."

6 Octombre [1865].

Ghergheli către Şt. Draganovicĭ. „La Bucureştĭ răvoluţie: s'aŭ bătut norodul cu militariĭ în uliţă, şi aŭ căzut şi dintr'o parte şi din alta: nu se ştie cîţĭ: uniĭ zic că aŭ fost şi al doile răsculare, — se zice că şi la Craiova; s'aŭ arestat persoane însemnate la 150; parte din arestaţĭ îĭ înseamnă depeşile cătră prefecturĭ. În scurt, nu-ĭ bine."

O îndatorire de deputat la Divanul ad hoc din Moldova.

Alegîndu-mă deputat la Adunarea Generală, mă îndatoresc a susţinea şi a sutena *(sic)* principiile următoare:

1) Domnul să nu poată micşura osînda miniştrilor culpabilĭ, decretată de Curtea de casaţie.

2) Membriĭ Curţiĭ de casaţie să se numească de Domn din candidaţiĭ ce i-ar presinta Adunarea Generală.

3) Deputaţiĭ Adunăriĭ Generale să nu ocupe funcţiĭ şi să nu priimască gratificaţiĭ în timpul mandatuluĭ lor.

4) La cas de disolvare Adunăriĭ, Domnul să arăte prin chiar ordinul de disolvare motivul ce-l va fi îndemnat la aceasta, pentru binele ţeriĭ.

5) Libertatea preseĭ.

6) Să nu se cheme niciodată intervenţie străină decît numaĭ cînd imunităţile şi autonomia ţeriĭ ar fi serios ameninţate de vre-un eveniment pe care Principatele nu l-ar putea evita cu puterea lor proprie.

7) Modificarea şi lărgirea baseĭ electorale.

8) Să nu se micşureze terminul cuprins în Reglementul Organic pentru împămîntenirea străinilor, cărora să nu li se deie driturĭ politice fără a avea actul Adunăriĭ pentru împămîntenire. Asemene act nu se va cere de la aceĭ născuţĭ în ţară, cari niciodată nu se vor fi bucurat de protecţia părinţilor *(sic)* saŭ a vre uneĭ alteĭ Puterĭ străine.

9) Supuşiĭ Puterilor străine să fie absolut supuşĭ numai legilor ţeriĭ.

10) Respect pentru proprietatea de orĭce natură, fără vre-o interpretaţie acestuĭ principiu sacru.

11) Voiŭ vota pe faţă în Adunare pentru un Domnitor devotat principiilor naţionale şi a căruia antecedente morale şi intelectuale să poată fi o garanţie că va consacrea aceste principiĭ, îndatorindu-mă însă a *nu vota* (subliniat în original) pentru fostul Domn *Mihail Sturza* şi *fiul săŭ Grigore Sturza (idem).*

Acesta l-am dat în conştiinţă şi curăţenie Colegiului nostru.

Cracti.

TABLA NUMELOR[1]

A.

B.

C.

[1] De d. Mihail Lăzărescu.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

V.

Z.

CUPRINSUL